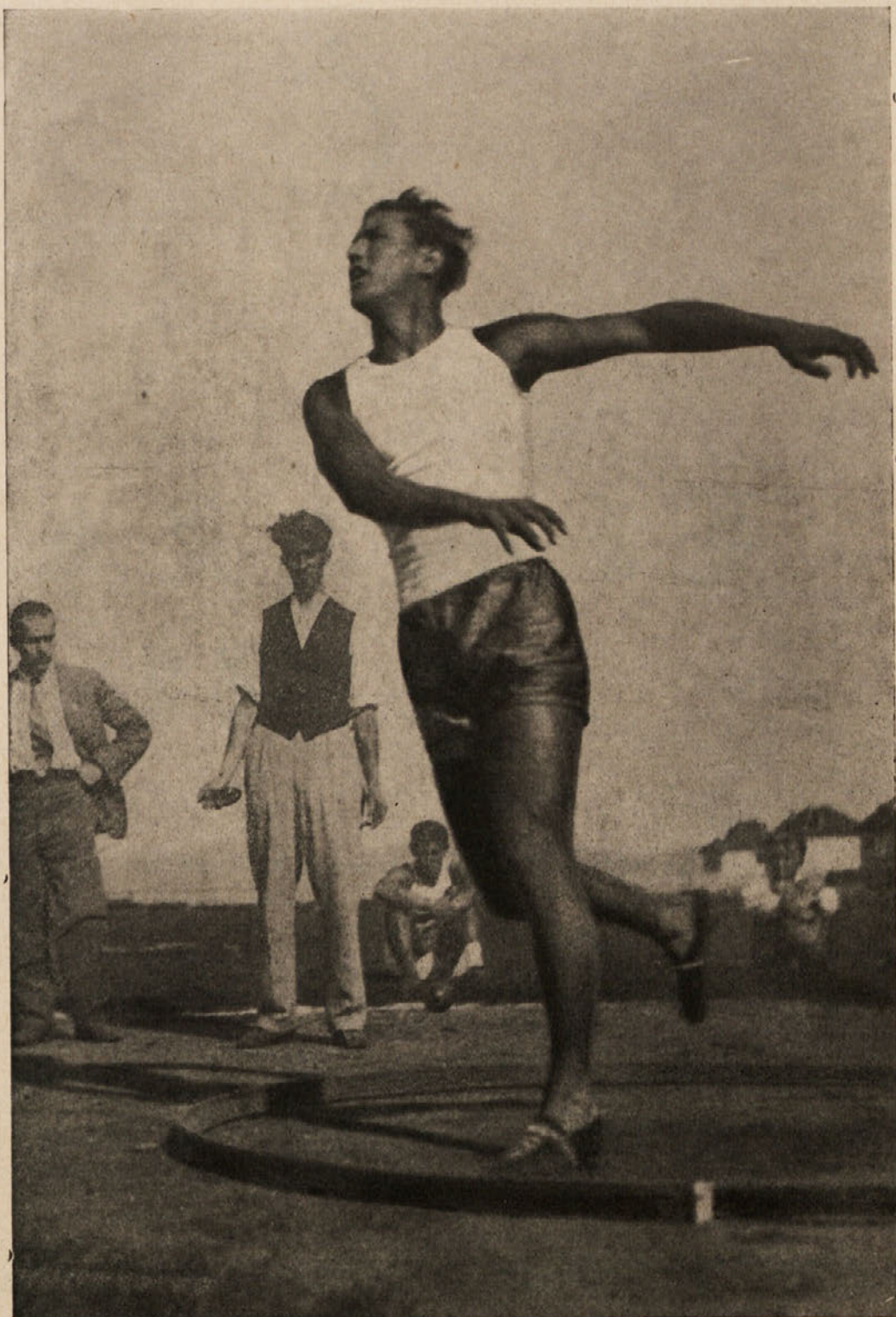

PRIJATELJ

ŠTEV. 7 * JULIJ 1938 * LETO XII.

Viktor Vodišek
Fotoklub Ljubljana

Metalec krogle

BOGATO IZBIRO
VSAKOVRSSTNIH KOLEDARJEV

Vam nudi lahko samo litografija

ČE MAŽAR
JOSIP

Ljubljana, Igriška ulica št. 6 – Telefon št. 25-69
ki je vodilna jugoslovanska tovarna koledarjev

*

*Odlična izdelava in nizke cene presenečajo vsakogar
Zahtevajte obisk našega zastopnika, da se prepričate
o prednostih, ako kupite naravnost od proizvajalca*

*

ELIDA MILA – *prvi pogoj za lepo polt*

- Bogata mehka pena blagodejno vpliva na nežno kožo
- Radi svoje izbrane sestavine polepšujejo polt in negujejo kožo
- Obilni vonj ostane v milu do zadnjega ostanka in se še dolgo občuti na koži

ELIDA MILA

ELIDA MILO *Favorit* • Že deset let ljubljeneec vsake lepe žene

Nedolžen.

V pobožnih židovskih rodbinah je bil običaj, da je moral po rojstvu otroka sedeti mož tri dni na slavnostnem stolu. Neki žid se je vrnil po triletnem zaporu domov in dva dni nato mu je žena porodila otroka. Žid je po predpisu sedel na starodavni stol in rekel žalostno:

«Tako po nedolžnem nisem še nikoli sedel!»

Cel papa.

Gospa z otroškim vozičkom sreča svojo prijateljico, ki vsa vesela zakliče:

«Zares, cel papa...»

«Torej vidiš, moj mož pa misli, da je po njem!»

Medsebojni poklon.

«Kadar vas vidim, gospa, si moram reči: Ne uvedi nas v skušnjavo!»

«Kadar pa jaz vas vidim, si moram reči: temveč reši nas hudega!»

Prijaznost.

Kon: «Nekoč se je zgodila moji materi v Beogradu velika nesreča.»

Levi: «Jaz sem pa mislil, da ste se rodili v Zagrebu.»

Vse je mogoče.

Aron v Tarnovu na Poljskem je pritrtil nad trgovino napis: «Tu se prodaja vse mogoče in nemogoče.»

Nekoč je prišel v trgovino navihani kupec in rekel za šalo:

«Prosim, gospod, ko imate vse mogoče in nemogoče, dajte mi žensko, ki ima usta nad nosom.»

Aron je vzel to za resno in je poklical svojo ženo: «Sara, pojdi sem in se postavi na glavo!»

Gos.

Krištof je rekel v šoli: »Gospod učitelj, oče je vprašal, ali radi jeste gosjo pečenko.«

Dvoživka.

Med ponudbami na natečaj za razpisano službo v K. je bila tudi tale: «Izpraznjeno mesto orglarja in pevodje razpisujete za moškega ali za žensko. Ker sem bil oboje več let, prosim za to službo.»

Ljubiteljica gledališča.

«Ti pojdeš drevi že spet v gledališče, Minka? To dramo si vendar že videla.»

«Ampak ne še v svoji novi obleki.»

Kozel in koza.

Na Nižjem Avstrijskem je bil znan zdravnik za ženske bolezni povabljen na lov na gamse. Prvič v življenju. Po nesreči pa je ustrelil samico namesto samca. Ko je prišel drugo leto spet na lov, je zagledal na istem kraju, kjer je imel prvič smolo s samico, tale napis:

Na temle mestu — lani je biló — je doktor pobil kozó.

Zdravnik za ženske, ki ne vé, kaj kozli so in kaj kozé!

Popotnik, prosi ti Boga, da pri ljudeh kaj bolje se spozna.

Pozvedovanje.

«Halo! Tu tvrdka Krajec in drug! Kako dolgo je pri vas delal gospod Voden?»

«Halo, približno pol leta!»

«On pa pravi, da je bil pri vas šest let!»

«I no, seveda je bil, ampak vi vprašujete, kako dolgo je delal, ne?»

Bolniki so povsod. Zato je nujno potrebno, da se pazi na urejeno prebavo. Zdravniki priporočajo Darmol odraslim in otrokom. Tudi pri večkratni uporabi ne nastopi navada. Uporabljajte pri zaprtju dobro odvajalno sredstvo Darmol. Dobi se v vseh lekarnah. — Reg. 25.801/37.

Rešitev uganke iz 6. številke

Vodoravno: karavana, upehan, ep, Giridih, so, Rezijan, topaz, Anatolija, ara, mi, al, Velesovo, in, Tine, ime, kimono, ljubezen, Arabija, Ema, oni, kn, Amur, Labin, sire, pozoren, sivec, Utah, amonijak, lila, Itaka, na, neki, Sorent, Ra, jam, Sam, zaletel, mir, ti, anoda. — Navpično: keramika, Apulija, Apenini, motika, za, Matuzalem, Agitator, Rohan, vijolina, si, Aral, Nobile, Isar, Ninive, anatom, a.d., je, ljub, mar, Italija, Irokezi, uho, emu, on, Nana, poseben, si, tla, Eva, emisija, en, zaveza, Ivan, to, as, ro, Krek, red, Nora, znanec, Fala.

Reševalcem naših ugank

Ker zdaj, ko dajemo v tisk sedmo in osmo številko »Prijetelja«, še ni potekel rok za pošiljanje rešitev ugank, še ne moremo v tej številki prinesiti imen

Franck
daje kavi
aromo-barvo-izdatnost

nagrajencev iz prvega polletja. Pač pa bomo to storili v deveti številki in prosimo reševalce, da dotlej potrpe. Nagrade pa jim bomo seveda poslali že dosti prej.

Tudi za drugo polletje razpisujemo iste nagrade, kakor so bile v prvem. Dvajset lepih knjig bomo razdelili med dvajset reševalcev. Pogoji za doseg nagrade je le to, da pošljete vsaj rešitve iz štirih števil, nagrade pa bomo delili po tem, kolikor bo kdo imel več pravih rešitev. Če bo tistih, ki bodo rešili pravilno vseh šest križank več kakor dvajset, bomo pa že še primaknili kakšno knjigo.

Vsem čitateljem svetujemo, da se lotijo reševanja naših križank že iz prak-

tičnega vzroka. Križanka je uganka, ki izpopolni človekovo znanje, saj srečujemo v njej izraze z vseh polj znanosti. In znanja nima človek nikoli dovolj. Pa še nekaj drugega je. Besedo, ki jo človek tako rekoč izlušči z veliko težavo iz uganke, si ohrani v spominu bolj kakor kakšno drugo in je potem ne pozabi.

In če smemo prositi še nekaj. »Prijetelj« daje svojim prijateljem zmerom lepe nagrade. Malo se mu oddolžite s tem, da mu pridobite kakšnega novega naročnika. Vaš trud ne bo zastonj. Vi boste drugim priskrbeli dobro zabavo, združeno s koristnim poukom, mi pa vam bomo dali zato še posebej lepo nagrado.

Uredništvo.

Neredna stolica

upliva na ves organizem.
Dobro sredstvo za odvajanje, ki zanesljivo deluje in ima prijeten okus, je

DARMOL

Opel. rep. 1. Br. 13244/13. VII. 58

Križanka

Besede pomenijo:

Vodoravno: I. pokrajina v Aziji; reka v Aziji; II. Mencingerjev roman; tekočina; III. meso; oseba iz sv. pisma; IV. izraz iz kemije; hrv. predlog; tuja beseda za otok; V. oblika vode; hribovje na Gorenjskem; števniki; VI. predlog; študent; časomer; VII. del telesa; del Italije; VIII. mesto v Indiji; otrok; IX. žensko ime; oseba iz sv. pisma; X. Odisejeva domovina; žensko ime; kmetov pridelek; XI. lončarstvo; narobe grška črka; XII. bik; španska reka; število; XIII. francosko zlato; italijanska kolonija; grška črka; XIV. turško ime; zaimmek; boginja maščevanja; XV. pogojnik; ima vsak človek; športni pozdrav; poganjek; XVI. vrsta vina; reka v Italiji; predlog; če.

Navpično: 1. bolešno hvaljenje samega sebe; finsko pristanišče; 2. pre-

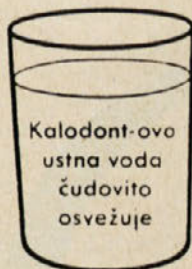
mražen; morska žival; 3. ustanova; način samomora; 4. obljuba; vonj; glas vesti; tuj spolnik; 5. reka v Italiji; grad pri Trstu; oblika pomožnega glagola; 6. grški pustolovec; pogojnik; evropska prestolnica; 7. mera za ladje; star narod; 8. žensko ime; visoka šola; oblika pomožnega glagola; 9. sibirski reka;

pogreb iz sv. pisma; 10. veznik; izraz iz mineralogije; mesto v Španiji; 11. maščoba; izpodbujevalna členica; žensko ime; 12. hrib pri Beogradu; laško ime; 13. zaimmek; ptica roparica; smer v pesništvu; 14. pesnitev; doba; kemična snov; 15. južen sadež; del pohištva; medmet.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
I.															
II.															
III.															
IV.															
V.															
VI.															
VII.															
VIII.															
IX.															
X.															
XI.															
XII.															
XIII.															
XIV.															
XV.															
XVI.															

Če točno
pogledamo:

samo 3 od 10 nimajo zobnega kamna!

SARGOV

KALODONT

Proti
zobnemu
kamnu

Med tisoči jih je le malo, ki ne trpe na zobnem kamnu. Nihče ni varen pred njim -- in s tem pred izgubo zob! Čeprav je zobni kamen zelo razširjen, se ga vendar lahko odstrani. Z rednim čiščenjem zob odpravite zobni kamen in preprečite njegovo ponovno tvorbo. Kajti edino Sargov Kalodont vsebuje v Jugoslaviji učinkoviti sulforicin-oleat proti zobnemu kamnu.

Anekdote

Sanje. F. H. H. H.

Sultan Bajezid je imel nekoč sanje, ki si jih ni znal razložiti. Poklical je svojega astrologa in mu jih povedal. Zvezdogled mu je dejal:

«Gospod, vse svoje sorodnike boš videl umreti.»

Sultan je bil zelo veseljaški človek in nikoli ni maral slišati besede o smrti. Zato se je pri teh besedah razjezil in je dal nesrečnemu astrologu odsekati glavo.

Kmalu nato je poklical na dvor novega astrologa in mu prav tako odkril svoje sanje, da bi mu pojasnil njih pomen. Astrolog, ki je že vedel za usodo svojega prednika, mu je dejal:

«Gospod, preživel boš vse svoje sorodnike.»

Te besede so sultana tako razveselile, da je astrologa obilno obdaroval. Šele potem se je zavedel, da mu je ta povedal isto kakor njegov prednik, le v nekoliko drugačnih besedah.

Tristan Bernard.

Tristan Bernard je šel poslušat generalko neke svoje komedije in je opozoril glavnega igralca na nekaj njegovih napak v interpretaciji. Seveda je igralec takoj povzdignil svoj glas, nastal je prepir in naposled je dejal igralec ves besen:

«Ne domišljajte si, da znate vi vse najboljše. Preveč visoko nosite glavo, zlobni ste in brezobzirni...»

V tem trenutku pa je igralcu padel v oko drobec prahu. Začel si je seveda takoj menciati oko, da bi prah odstranil, in zato je moral prekiniti svoje izraze vljudnosti.

«Najin pogovor se bo nadaljeval, ko boste odstranili bruno iz svojega očesa», mu je hladnokrvno velel Tristan Bernard in šel.

Ura.

Hufeland, znani profesor in zdravnik v Jeni, je bil zelo raztresen. Nekoč je hotel pred začetkom predavanja pogledati na uro. Segel je v levi žep telovnika, pa tam ni našel ure. Zato je poklical slugo in mu rekel: «Pojdite k meni domov. Pozabil sem uro. Hitro mi jo prinesite!» Potem je segel v desni žep telovnika, potegnil uro iz njega in dodal: «V desetih minutah se morate vrniti!»

Dober poklon.

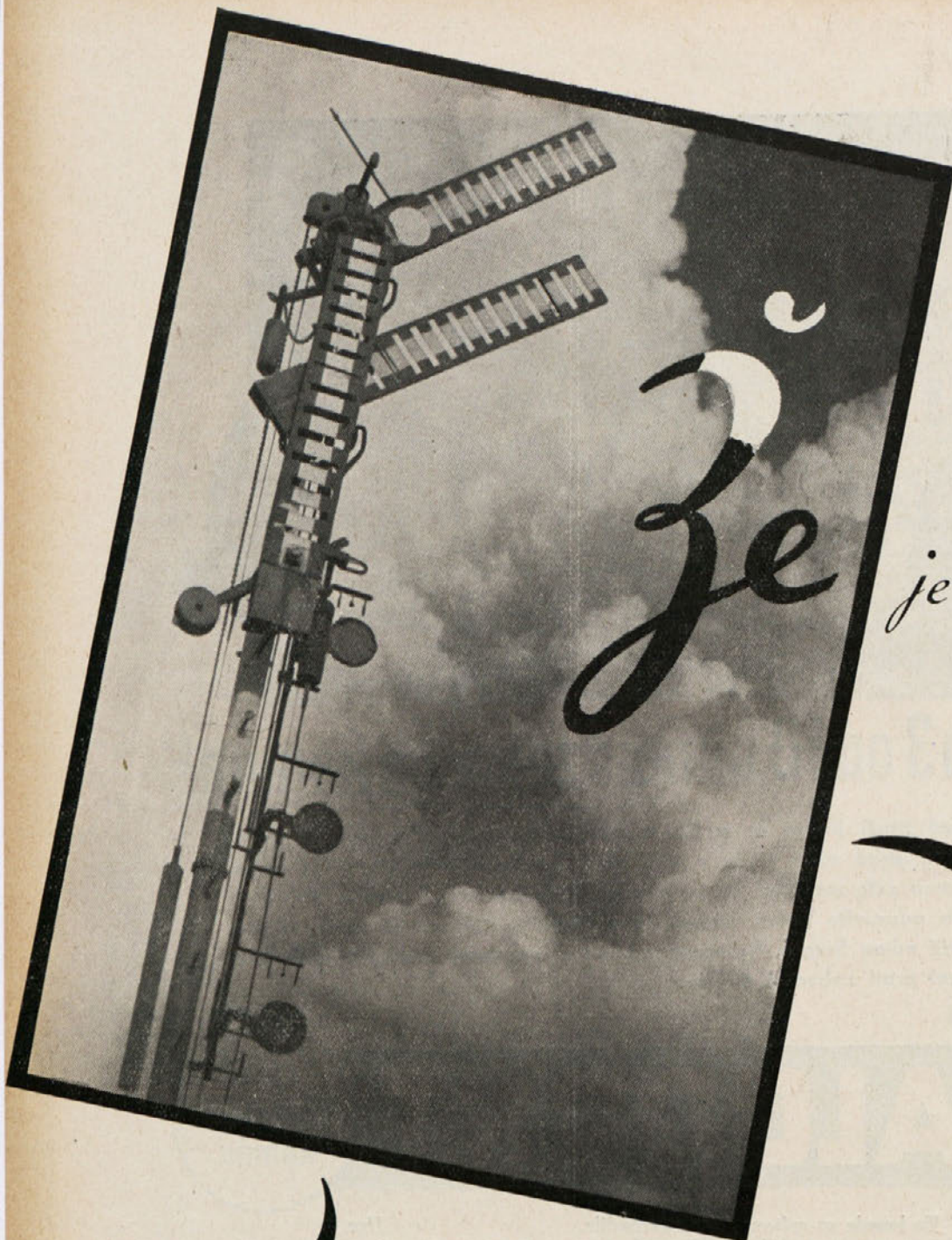
Nekoč je bila vojvodka Devonshire-ska najlepša ženska vse Anglije. Ko je potovala iz Londona v Bath, je videla, da jo mlad mornar kar požira z očmi.

Ko je zlezel postiljon na konja in hotel pognati, je stopil mornar k vozu s pipo v rokah in vljudno prosil vojvodko, naj mu stori nekaj dobrega.

«S čim vam morem postreči?» ga je vprašala.

«Dovolite mi, da prižgem pipo ob vaših očeh», je odvrnil mornar.

Vojvodka je rekla, da je bil to najlepši poklon njeni lepoti, kar jih je slišala.

Je

je poletje

in vročina...

Za tople dneve: angleško platno,
ki se ne mečka!

Novi vzorci, nove barve - Indanthren.

Svila v največji izbiri!

F. Ks.

Soirvan

Mestni trg 24
Ljubljana.

Pavel Drobčina:

Paletje

I.

Ko je advokat dr. France Pogorelec plačal zdravniku honorar za ozdravljenje otroka, mu je še natočil čašico likerja:

— Le še enkrat na naše skupno zdravje, gospod tovariš! No, tega vam ne bom pozabil... Da odkrito povem, tako prekleto resno me je še malokdaj stisnilo, kakor to pot...

Otrnil je pepel s cigare in se kar malce sentimentalno zamislil in se zagledal k vratom. Dopoldansko solnce se je pretipalo skozi zelene krošnje dreves na vrtu, žarki so vabljivo sevali skozi priprta steklena vrata na žolti parket knjižnične sobe.

Kar svečano tihotno je bilo v tej samotni sobici, iz katere je vodil balkon na zasenčeno dvorišče. Žarki, ki so se priborili skozi zelenje v sobo, so zdajci opomnili dr. Pogorelca, da je zdaj zunaj v prirodi vse lepše kakor v širokem usnjenem naslanjaču in ob velikih steklenih omarah, ki so natrpano polne rdečih in rjavih in sivo vezanih knjig. V knjigah so nam skriti neznanski zakladi čudovitosti življenja, toda zunaj je zdaj razprta ena sama veličastna življenjska knjiga: priroda v poletnem okrasu zelenja, zorenja in zlatega bleska.

Kakor preblisk je šinila ta misel advokatu skoz glavo, in ko je iznova natakal zdravniku liker, je povprašal:

— Še tole, dragi naš medice! Pošteno smo si zaslužili oddih po tej hudi preizkušnji, ali ne? Kam nam svetujete? Morje? Planine?

Zdravnik je odgovoril naglo in prepričevalno, kakor vselej:

— Srednja pot bo najboljša. Zdaj smo v juliju — veste, tista pripeka na morju ne bo ne za vas, ne za otroka, še najmanj za gospo... Planine?... Ne, poiščite rajši kraj z mehkim ozračjem. Morda kje med dolenskim gričevjem ali na štajerskem Posavju.

— Že imam, že imam!... se je oveselil advokat.

Res, tokrat se je prav naglo domislil. Misel mu je šinila v domačo vas, ki je že nekaj let ni obiskal. Zdramilo se je v njem nenadno hrepenenje, kakor že dolgo ne. Da, toda obenem je pomislil, ali ne utegne biti daljše bivanje v zapuščenem kraju bolj tegoba kakor užitek in razvedrilo. In sploh: ali se bo milostljiva gospa strinjala s predlogom glede počitnic v tisti preprosti kmečki samoti? Vse to je brž pretehtaval. Zraven pa je že čutil, da je hrepenenje po domačem kraju zmagovitejše od vseh predsodkov.

— Tedaj, še enkrat: Mnogo, mnogo zdravja! — je za slovo želel zdravnik, tresel dr. Pogorelca desnico in se nato odpravil iz hiše.

Dr. Pogorelec je stekel v spalnico.

Kodrolašček Janek se je še mehkužil v beli postelji. Mlada mati je božala malega rekonvalescenta po ličkih in laseh, — takole je bila najlepša.

— Prosim, posluš! Rodbinski posvet, prosim! — je pristopil k otrokovi postelji advokat, in sinko se je na mah radovedno vzpel k njemu.

— Vprašam vaju prvič in poslednjič: ali pojdemo na počitnice v moj domači kraj?

— Pojdemo! — je Janek tlesknil z ročicama. Odločitev je padla, večina je zmagala.

Gospa Mira je nemo pritrdila in le še pristavila:

— Prav, kakor vesta. Pa poizkusimo!

II.

Vem, kako je z nami vsemi, ki smo z dežele prišli v mesto. Kadar nam je najtežje, se spomnimo doma. A spomnimo se ga tudi, kadar nam je najlepše pri srcu. Prava otožnost in potrtnost najde tiste najtanjše in najskrivnejše vezi, s katerimi je privezana naša usoda na dom in na našo mladost. Pa tudi tista prava tiha radost, ki ždi v nas kakor neizkrekljivo zmagoslavje, išče svojega izraza in torišča tam, kjer smo preživeli najlepše dni. Na domu. Spomini na mladostna leta, na mater, na vse, kar nam je bilo najdražje, ko smo začeli spoznavati lepoto življenja, se zbudijo v nas kakor stih prelepe pesmi, ki smo jo nekoč znali na pamet, potem pa je v šumu sveta v nas onemela.

V doktorju Pogorelcu, ki se je po dolgih borbah uveljavil kot dober advokat in si priboril, kakor pravimo, ugleden položaj v Ljubljani, se je to pot mešalo oboje: tista tiha otožnost, ki je skelela z doslej neznanom bolečino, in obenem čudovita radost, kakršne doslej še nikoli ni občutil. Sinček mu je umiral, — pretežka je misel na nedavne dni, ko je otrok medlel med življenjem in smrtjo. Potem se je kakor po čudežnem naključju naglo obrnilo na bolje, in zdaj je spet vsa hiša polna tiste blaženosti, ki ni zatajevana, toda noče biti od nikogar poudarjena, vse samo iz strahu, da bi ne bila iz hiše pregnana.

Pot doktorja Pogorelca v življenje je bila trda. Ne, to ni bila običajna borba slovenskega študenta s pomanjkanjem in drugimi tegobami, ki jih neizprosno vsiljuje študentovska revščina. Zlasti dokler sta živela oče in mati, je ugledna, dosti premožna kmetija zmogla toliko denarja in kruha, da vaški študent ni v mestu gladoval. Ali vihravost njegove prirode in značaja mu je nanašala kopice nevšečnosti, zdaj s profesorji, zdaj s tovariši. V visokošolskih letih, ko je moral iti najprej za pogrebom

očeta in kmalu nato še matere, se je pa na mah pritiho-tapilo še pomanjkanje. Kajti domačijo je bila prevzela sestra, in študent je s pripadajočim deležem dediščine hitro opravil. Komaj, komaj, da je prirnil do doktorata.

Okretnemu, zanosnemu, mlademu advokatu se je na-pослед vendar nasmehnila sreča... Dobil je bogato ne-vesto... Sreča?...

Prvi meseci so minili kakor v opoju. Nato je nastopilo hladno sožitje dveh mladih ljudi, ki sta brž uvidela, da sta si prav za prav tujca... Ona svojeglava, hladna razvajenka, on vihrav, trmast, sebičen inteligent.

No, kakor po navadi, se je tudi ta tihi boj v zakonu končal s kompromisom: vsakemu svoje.

Mlada gospa se je lahko poljubno izživljala s čajani-kami, tenisom, bridgeom, z modo in kinom — o, toliko je teh pestrih mikavnosti v mestu! On pa je užival v svoji popolni neodvisnosti, po kateri je vso mladost hre-penel in mu je bila zdaj podarjena kakor na dlani: tu je vila, je avto, je ugled zaslovelega advokata, je denar, dovolj denarja. Potovanja po kopnem in po morju, raz-košje letovišč in parnikov, — da, da, tudi moškim lahko pokaže življenje čisto prijazno lice...

Veseli dogodek v zakonu gospoda doktorja Pogorel-ca — rojstvo krepkega princa — je dal povod k celi vrsti majhnih slovesnosti, ki pa so bile le zunanji okraski, brez pravega, plemenitega jedra. Navsezadnje: krivično je tako govoriti. Mlada gospa mama je imela polno skrbi za edinca. Zavoljo teh skrbi sicer ni zanemarjala svojih družabnih obveznosti, toda prav gotovo je za ljubljenska storila, kar je mogla. In gospod papaček takisto ni po-pustil v svojem navdušenju za novi rod. Tudi če je na-neslo, da je pozno ponoči prišel iz kavarne ali iz kluba, ni v svojem veseljaškem razpoloženju nikoli pozabil v predsobi ugasiti debelo cigaro, nakar se je po prstih približal belemu ležišču svojega princa...

Vse to je bilo jako lepo in časih celo zabavno. Toda življenje ima neke svoje čudne paragrafe, da gladko obračuna z vsako lažjo in da vsako premajhno iskrenost pritira do pravega, poštenega viška.

III.

Bilo je meseca marca, večer je bil zadeževan, mračen, da bi človek na lepem obupal. Doktor Pogorelec je prišel naravnost iz pisarne k večerji, pa mu žena stopi nasproti:

— Otrok nama je zbolel!

Doktor Pogorelec je že dolgo, dolgo slutil nekaj zlega. Vedel je, da je puhlo zadovoljstvo le kratkotrajno in da mora prej ali slej priti burja, ki bo razviharila enolično življenje, da se ne ustavi v svoji gnilobi. Vedel je to, slutil je in čakal.

Stopila sta v spalnico, sinček je ležal na postelji, rdeč v obraz, miren, toda mučno sopeč.

— Kaj praviš? — je s solznimi očmi vprašala mlada mati.

— Kaj naj rečem? Pravijo, da razsaja davica. Zdrav-nika pokličem.

Zdravnik je prišel, pogledal, izmeril temperaturo in potrdil:

— Davica!

Otroka je dušilo. Toda zdravnik — krut in grob in brezobziren, kakršni so v očeh mladih mater vsi odločni zdravniki — je brez velike razlage ukrenil svoje. Obrnil je otroka na trebušček in konica brizgalke se je neusmi-ljeno zadrta v nežno, mehko meso...

Mlada mati si je z roko zasenčila oči, potem se je kakor nezavestna sesedla v naslanjač. Doktor Pogorelec ni imel zanjo tolažilne besede, tako ga je prevzela vsa

ta nenadna procedura. Zavzet je molčal in čakal, kaj se bo zgodilo. Zdravnik je nekaj momljal. Potem pa, ko je otrok zaspal, se je poslovil in je s prav prepričevalnim poudarkom rekel:

— Menim, da pojde po sreči.

— Ali ste ga rešili? je vsa iz sebe vprašala mlada mati.

— Ali naj vam prisežem? Tega ne morete zahtevati od zdravnika, gospa! Le to vam lahko potrdim, da sem pri-šel prav zadnjo uro. Da, prav zadnjo uro!

— Hvala! je pristopil doktor Pogorelec in toplo stisnil zdravniku roko.

Potem sta z ženo ostala sama pri otroku... Sinko je spal. Zdaj, zdaj se je zganil. Vsaka njegova kretnja, vsaka premena izraza na zardelem, okroglem obrazu je vzbujala skrb. Če je otrok količkaj zahropel, se je mlada mati že zdrznila v smrtnem strahu. Težke, usodne so bile te nočne ure. Zunaj se je predpomladni veter igral z golimi vejami, zdaj pa zdaj so debele kaplje oškropile okna...

In potem je prišlo jutro. Oblačno, mračno jutro. Ne-prespana, drug drugemu zvesto vdana sta mlada za-konca še slonela ob otrokovi postelji in čakala zdravnika. Prišel je, pogledal in zagotovil:

— Najhujše je minulo... prva noč je pri kraju... potrudili se bomo dalje... in fant vama zraste v čast in ponos.

Tale doktor, ki je cel tok stavkov izmomljal v enem, je imel celo nekaj humorja, s katerim je preganjal skrbi mlade matere. Kajti še in še je bilo treba prebedeti marsikatero uro pri kodrolaščku. In tudi na telefonu zdravnik ni bil prav nič osoren. Nasprotno, jako ljubez-nivo in na dolgo se je razgovarjal z doktorjem Pogorel-cem, ki je naenkrat imel za drobne zdravstvene zadeve svojega edinca neprimerno več zmisla kakor za pravde in rubežni. Zvečer gospod doktor Pogorelec ni kazal nobene vnetosti za klubske sestanke ali za stalno omizje v kavarni, celo pri kegljanju je zdaj dosledno izostajal. Njegova ljuba mala knjižnična soba je bila osvetljena dolgo v noč. In kadar je vstal od mize in položil knjigo nazaj k njenim družicam, je rahlo stopil v sosednjo so-bo, — tam je vselej še bedela žena. Oči so vprašale in oči so odgovorile: Dobro je.

Kodrolašček je ozdravel in se sam izkobacal iz po-stelje. Tisti večer doktor Pogorelec sploh ni stopil v svojo knjižnico, marveč je ostal v spalnici, in vsa trojica je kar po vseh štirih zarajala po tleh: čez postelje, čez divan in naslanjač, — kakorkoli se je vsem trem razposajencem poljubilo. Vsi trije in vsi skupaj so bili zdaj gospodarji v hiši.

IV.

Zdaj je poletje... zdaj so v domačem kraju doktorja Pogorelca. Tako zgodnja so jutra, toliko luči prisije že prav zarana skozi dve okni v preprosto kmečko spalnico, da ni moči poležavati tja do poldne. Petelin se zgodaj blejajo ovce in jagnjeta. Za vasjo teče potok, tam je od ranega jutra do večera vrišč vaških otrok. Prvi sadeži zore po vejah, čez travnike in za ozarami vodijo pota v bukov gaj. Murnčki se oglašajo. Čim lepši je dan, tem veselejša je njih pesem... Vse to so reči, ki o njih raz-mišljata oče in mati. Zakaj ne za nju, temveč za otroka je ves ta lepi svet ustvarjen. V neprestani misli na edinca, v večni prijetni skrbi, kako bi mu s tem, kar ponuja po-letje, osladila mlade dni, se čudovito strinjata. Nikoli se ne vprašata po sreči. Ko spet ugasne dan in zaspi njun ljubljeneček truden in zdrav v globokem snu, sta srečna tudi brez besed.

filozof Peter

Leto je. Sonce sije in žge. V zvoniku cerkve sv. Martina je odbrnel zvon, ki je odzvonil poldan. V šoli so otroci odmolili. Učitelji so zapustili razrede in otroci so zagostoleli kakor ptički in se usuli pred šolo, da si oddahnejo od učenja, da zaužijejo svoj kos kruha, da malo poskočijo in se poigrajo med seboj.

Zdajci se pojavi na spodnjem koncu cerkvenega trga človek srednjih let, visok, suhljav, bos. Njegov korak, sploh vsa njegova pojava nosi na sebi znamenje samozavesti. Na glavi ima cilindar, visok kakor šolski dimnik, ki moli iznad šolske strehe. Obriti obraz mu je starikav in od gub razoran. V rokah drži prižgano svetilko.

Ko pride mimo otrok, se ti prenehajo igrati in utihnejo. Zgrnejo se v gručo. Starejši in večji si upajo celo bliže.

«Kaj gledate, ljudje?» izpregovori človek s svetilko.

«Vas», odgovore najpogumnejši.

«Mene? Pa zakaj mene, ljudje?»

«Ker si svetite, filozof Peter, dasi sije sonce in je poldan.»

«Ali veste, da si je modrijan Diogen, ko je hodil po atenskih ulicah, tudi svetil, čeprav je sijalo sonce?»

«Vemo. On pa je iskal ljudi.»

Neki mlajši učenec se oglasi:

«Malo je bilo takrat ljudi v Atenah.»

Človek s svetilko se ustavi in reče:

«Resnica, malo ljudi je bilo takrat v Atenah. Kakor jih je malo dandanes. To, kar je hodilo po atenskih ulicah, so bili aristokrati in demokrati, majhni prepirljivci, da je moral filozof Diogen hoditi s svetilko podnevi, da jih vidi in da koga ne pohodi. Za malenkostne reči, ki so jih ovenčali z besedo «ideali», so se pretepali med seboj in čudo nad čudesi: tista skupina, ki je častila svoj ideal melono, je smešila drugo skupino, ki si je postavila za svoj ideal paradižnike. In tako je šlo naprej iz veka v vek. Resnični ideali pa so bili neupoštevani in neznani. Kresale so se misli in mučili so se možgani za melono in za paradižnike. Velikih misli pa ni bilo nikjer. In gorje tistemu, ljudje, ki bi našel veliko misel in se ji poklonil. Malenkosti so mu stopile na pot, in da se ne zgodi nesreča, da ne pohodi v tisti gneči kakšne malenkosti, kar bi ga privedlo pred sodni stol, je moral prižgati svetilko, čeprav je sijalo opoldansko sonce.

Vidite, ljudje, in vendar so bili nekoč časi, ko so živeli veliki, da si jih videl, četudi ni bilo sonca. To je bilo, ko so rastle piramide in govorile sfinge, ko so v Ninivah stali obeliski in tisti, ki so se mesa preobjedli, niso še bežali v puščave, da bi pobirali mano. Glejte, ljudje, ljudi tistih časov iščem.»

Filozof Peter je dvignil svetilko više in šel dalje. Otroci so se razkropili, samo eden se je ustavil pred njim in se uprl v bok.

Filozof Peter mu je posvetil v obraz.

«A ti? ... Kdo si?»

«Aleksander», je odgovoril deček. Drugi so se smejali.

«Aleksander», je ponovil filozof Peter in še enkrat pogledal na dečka. «Sonca mi še ne zakrivaš, zato nimam nobenih želja. Če pa postaneš kdaj velik, tedaj se pomeniva. V kateri razred pa hodiš?»

«V četrtega. Zadnje leto.»

Filozof Peter je uprl v dečka oči.

«A Saiso* poznaš? ... Lepotico z zakritim obrazom.»

«Ne», je odvrnil deček z nedolžnim glasom.

«Dobro, da je še ne poznaš. Malo prezgodaj je še, res. Glej, da je nikdar ne spoznaš. Izpila bi ti dušo in nikdar ne boš velik. Tudi tisti starci — bedaki, ki so jo hoteli soditi, a so, videč njen obraz, popadali na kolena pred njo, niso bili veliki.»

Iskal je po žepu.

«Dal bi ti belič, pa ga nimam», je rekel. «Pa bolje je, da ga nimam, ker tudi on stoji na poti z vsemi malenkostmi in preti. Tisti z mnogimi beliči nimajo nikdar velikih duš.»

Pokimal je dečku, ki ga je poslušal, pa ne razumel, in odšel dalje proti svojemu rojstnemu domu.

*

Kdo je bil tisti filozof Peter?

To je bil Peter Murko, študent filozofije, kakor je rad povedal sam, če ga je kdo vprašal in če je bil ravno pri volji. Tista enonadstropna hiša, kjer je bila pred nekaj leti pošta, je bila njegova rojstna hiša. Rojstna, a ne domača hiša, da me ne bo kdo napak razumel. Bila je nekoč tudi domača. To je bilo tiste čase, ko se je k Murkovim primožila Angela Koprivčeva iz Korobčkovcev, ki spadajo pod malotedensko faro in mejijo na vas Trioglovo. Ignaciju Murniku, očetu moža Koprivčeve Angele, tista hiša tudi ni bila rojstna hiša, temveč jo je kupil, ko se je ženil, za svojo in ženino doto od posestnika, ki je pa tudi ni sam zidal.

Ustno izročilo, ki kroži med farani in se točno predaja od pokolenja do pokolenja, pripoveduje, da je zidal tisto hišo neki študent s čudnim imenom, ki si ga šmartinčani niso mogli zapomniti. Gotovo ni bilo krščansko, ker sicer bi jim bilo ostalo v spominu. Dasi so že takrat bili ljudje tako zvedavi, kakor so danes ta dan, vendar niso mogli dognati, od kod je bil prišel tisti študent in kdo prav za prav je. Nosil se je gosposko in čital knjige. Zato so ga imeli za študenta, dasi se jim je čudno zdelo, od kod bi bil dobil študent denar za hišo, ko vendar vsi znani študenti iz št. Martina, ki so bili kdaj študenti ali pa so še, niso nikdar imeli denarja.

In v takem ugibanju so iznašli in sklenili modro reč, da mu denar, če ga ni podedoval, gotovo nosi škrat, kar se je v tistih časih, ko je bilo zlodeju še precej težko za duše, posebno pa še za gosposke, večkrat zgodilo. In to domnevo je potrdilo dejstvo, da je nekoč noč, ko je bila hiša dozidana, študent izginil kakor kavra. Niti orožnikom, ki so ga skrbno iskali povsod, se ni posrečilo rešiti te uganke.

«Hudič ga je vzel», so rekli in se križali. «Preveč je porabil denarja — zidanje takšne hiše je draga reč — pa ga je hudič vzel, še preden se je utegnil naspati v nji.»

Pogumnejši in bolj radovedni so si ogledovali sobe in strop, ali se kje ne pozna črno ali osmojeno mesto, kjer je hudič odnesel študenta. Ali nobenega znamenja ni bilo, pa so rekli:

«Gotovo ga je zgrabil kar na dvorišču.»

* Sais je bila grška hetera, ki je nosila zakrit obraz. Someščani so jo poklicali pred sodnike, da se opraviči, ker zapeljuje mladino. Njena obramba je bila samo v tem, da je spustila pajčolan in pokazala starcem-sodnikom svoj obraz. In je niso obsodili, temveč so pred njeno lepoto popadali na kolena.

Pač se je tudi šepetalo, da je hiša zidana s ponarejenimi bankovci, ki jih je delal študent. To, da je pobegnil tudi mešetar Filip Pragovec iz Mačkovcev in da so trgovca Simona Bresmeca zaprli, je govorilo za to. Zakaj ljudje so o teh dveh že dolgo sumili, da sta v zvezi s študentom. To je pa le potrjevalo tiste razgovore o škratu in denarju. Saj vendar škrat ne more nositi pravih bankovcev, kakršne dela cesar, temveč samo ponarejene.

Hiša je bila torej brez gospodarja. To se pravi, gospodar je bila gosposka. Ker pa v Zajčevcih gosposka ne stanuje, vsaj tista ne, ki ima hiše, jo je prodala. Govorilo se je, da dobe denar tisti, ki so zaradi škratovih ponarejenih bankovcev zagazili v nesrečo. Ali je bilo res ali ne, se v Zajčevcih ni nikoli zvedelo.

Ko pa je tisti človek, neki Hieronim Čeljustnjak, ki je od gosposke kupil hišo in se nastanil v nji, prespal v nji prvo noč, je prišel k njemu berač. Velik je bil, za cele tri glave večji od navadnega človeka. Ko se je usedel za mizo, so mu noge molele tako rekoč do srede sobe.

«Kdo si?» ga je vprašal Hieronim Čeljustnjak, gospodar hiše, in gledal njegovo dolžino.

«Deseti brat», je odgovoril berač.

«A kje je tvojih devet bratov? ... V malhi, kaj?»

«Pri materi», je mirno odgovoril berač.

«Pa so vsi takšni dolgini?»

Berač na to ni odgovoril. Pravijo, da na vprašanja, ki niso pogodu desetim bratom, oni ne odgovarjajo.

Gospodar pa je izpraševal dalje:

«Zakaj pa nisi še ti pri materi?»

«Zato», je odgovoril berač počasi, «ker sem moral k tebi, da ti povem tale: hiša, ki si jo kupil, ne bo dolgo tvoja. In vsi tisti, ki pridejo za teboj, je tudi ne bodo dolgo imeli. In to bo tako dolgo, dokler se ne podere. Zakaj zidana je iz solz in prevar. Vse pa, kar je zidano iz solz in prevar, se podere.»

«Kdaj bo tisto, da se podere?» je vprašal gospodar.

«Tedad, ko ji bo gospodar študent. Zakaj s študentom se je začela, s študentom se konča.»

«In kdaj bo to?» je vprašal gospodar dalje.

«Ko pridem jaz tretjič v te prostore, bo gospodar te hiše študent.»

Berač je nato izginil, ne da bi ga bil Hieronim Čeljustnjak utegnil vprašati, kdaj pride tretjič.

In resnično, čez nekaj let, kakor govori ustno izročilo, je bila hiša že last drugega gospodarja. Hieronim Čeljustnjak jo je moral prodati zaradi dolgov, ki so se kopičili na nji, da sam ni prav vedel kako. In tako je šlo cela desetletja. Vedno je bil lastnik primoran, da jo proda, ali so mu jo pa drugi prodali. Med ljudstvom se je utrnilo mnenje, da naj vsak, kdor hoče obubožati, kupi tisto «študentovsko» hišo in zgodilo se mu bo, preden mu bo prijetno.

Ko se je pa približal čas, da pride deseti brat drugič v «študentovsko» hišo, je bila ta last Ignacija Murka. Ljudje so ga sicer svarili, naj ne kupuje zaklete «študentovske» hiše, ker bo tudi on, kakor njegovi predniki, moral oditi z beraško palico v roki, on jih pa ni poslušal in jo je kupil.

«Gospodariti niso znali, zato so propadli», je odgovoril.

Ko je ženin svojega sina Aleša s Koprivčevim Angelo, se je na svatbi prigodil čuden slučaj, ki pa ni bil slučaj, temveč izpolnitev tistega, nekoč od desetega brata prerokovanega.

Ko so namreč gostje na ženinovem domu napivali ženinu in nevesti, želeč jima toliko srečnih let, kolikor je v kupici kapljic, se je iznenada pojavil med gosti majhen človek, za cele tri glave manjši od navadnega človeka.

«Kdo si?» je vprašal starešina.

«Deseti brat», je odgovoril nenavadni gost. «Drugič sem v tej hiši in napivam nevesti in ženinu.»

Dvignil je kozarec, trčil z nevesto in ženinom in rekel:

«Nevesta ... Sina boš rodila — naj te ne oblije rdečica — ki bo mož, večji od drugih po mišljenju in razumu. V njem bo vse tisto, iz česar je zidana njegova rojstna hiša.» Izgovoril je in izginil.

Tako pripoveduje ustno izročilo in še pristavlja, da bo

deseti brat, kadar pride, tako majhen kakor naprstnik. In ko stopi v hišo in pozdravi gospodarja, ki bo študent, se hiša zruši in pokoplje oba, da bo tako izbrisan greh in zadosteno pravici.

*

Vse, kar lahko povem o mladih letih Petra Murka, znanega filozofa Petra, je vzeto tudi iz ustnega izročila, ki živi med ljudstvom.

Žena Aleša Murka je res rodila, kakor ji je na svatbi prerokoval deseti brat, sina, ki so ga krstili za Petra. Ko pa je otrok, ki je imel komaj dve leti, izgovarjal črko «r» razločno, dasi ostalih črk še ni mogel izgovoriti, je bila mati Petra prepričana, da se vse izpolnjuje, kakor je prerokoval deseti brat. Zato je bil, dasi edini sin, ko je izpolnil enajsto leto, oddan v mestne šole, da postane «mož, večji od drugih», kakor je bilo prerokovano.

Ali to ni šlo tako naglo in tudi ne tako lahko. Dokler je še živel oče, Ignacij Murko, ki ga je zabodel bik, ko so ga hoteli pobiti — bil je namreč Ignacij Murko mesar in gostilničar — je vdova Angela morala prevzeti na svoja ramena tudi zunanje skrbi in težave. Ali te skrbi in težave so se pojavile pred ubogo vdovo v tako težki in zanj ne-neverjetni obliki, da je omagala. Dolgovi so namreč pogledali skozi okno in na pragu so stali upniki. Dasi je vdova trdila, da njen mož ni delal dolgov, vsaj tako velikih ne, kakor so govorile listine, ki so jih kazali upniki, nji še poleg vsega popolnoma neznani, ni to prav nič pomagalo. Hiša je bila prodana, da se zgodi, kakor je rekel deseti brat, ko se je prvokrat pokazal.

Za vsoto, ki jo je vdova rešila iz prodane hiše, je vzdrževala sina, ki je že dokončal osmi razred gimnazije. Njena želja in misel je bila, kakor je misel in želja vseh kmečkih mater, da bi šel njen sin v bogoslovje. Saj le tako lahko postane «mož, večji od drugih», kakor je bilo prerokovano.

Ali v mladem človeku spe druge moči in druga volja, kakor je hrepenenje matere. Moči, ki so kakor vulkan, ki se vzbude in razsajajo po duševni površini kakor potres, izpreminjajoč njeno gladino.

Ko je Peter Murko končal gimnazijo, se je njegov korak obrnil na univerzo.

«Mislila sem in želela, da boš mašnik», je rekla mati.

Peter pa jo je prijel za glavo in ji gledal v oči.

«Mati», je rekel tiho. «Ne morem. Mašnik, ki ni čutil v sebi poklica za ta stan, ni mašnik, mati.»

Mati je vzdihnila. Za mašniški stan ne čuti poklica. Ali je deseti brat lagal? Težko ji je bilo, ali ni silila. Njena ljubezen ga je opravičevala:

«Profesor bo. Tudi človek, ki ni najmanjši.»

Ali izpodjedalo jo je in izpodjedlo. Sin je stal ob njenem grobu in se zamislil v težke misli.

*

Mladi filozof je bil zdaj sam. Imel je sorodnike v Korobčevcih, kjer je bila nekoč doma njegova mati, a to ni šlo v račun. Obiskal jih je, se pomudil pri njih dan ali dva, in zopet je bil sam brez strehe, v velikem mestu, ki mu sicer, dokler je imel denar, ni bilo tuje, a ko ga ni več imel, mu je bilo bolj tuje kakor še nikdar nagovorjen tujec.

Študiral je in poučeval mlajše ter si tako služil svoj vsakdanji kruh. Čital je knjige in ril po bibliotekah med starimi rokopisi in knjigami. Po ulicah je šel in ni videl nikogar razen tistih starih rokopisov in knjig, ki jih je gledal v biblioteki. Življenja na ulici ni videl, za žive knjige, ki so hodile mimo njega, se ni zmenil. Zakaj filozof je bil.

Nekoč pa je pogledal na živo knjigo.

Pogledal je žensko.

Ni šala pogledati žensko. Kdor tega ne ve, naj skrbi, da tega ne zve, ali če že ni drugače, kolikor mogoče pozno.

Ko je filozof Peter pogledal žensko, se je zazibalo v njegovi notranjosti kakor se zazibajo na morju valovi v viharju. Voz njegovih misli je skočil na drug tir. Živa knjiga se je odprla pred njim, le da ni še vedel, kaj je napisano v nji. Ali roman, ki mami človeka, ali zagonetne uganke, ki lomijo moči človeku, ko jih rešuje? Morda celo uganka življenja, nje nehanje, umiranje in vstajenje, ali pa samo

Veselje ob našem morju

tiha gladina, ki zaziblje misel v enakomerno sedanje k obedu in večerji? Ali pa vulkan, ki razsaja in uničuje?

Bilo je in zgodilo se je in filozof Peter je obrnil vse svoje misli v tisto smer svojega srečanja. Čas, ki ga je imel in porabljal za študiranje, je razdelil na tri dele. Dva dela za študiranje na univerzi in v biblioteki, en del pa za študiranje žive knjige. Pozneje je ta red izpremenil tako, da je polovico vsega časa posvetil študiranju žive knjige. A zopet pozneje je ta načrt ovrgel in določil dva dela vsega časa za študiranje žive knjige, ženske. Pa še tudi tisti del, ki ga je bil namenil za knjige in univerzo, je večkrat daroval nji, ki mu je razburila vso notranjost duše in ga kakor magnetična moč lune k morju vlekla k sebi.

Ideal filozofa Petra, kakor je imenoval tisto žensko, je izpolnjeval vse njegove misli. Dasi ideali, ko imajo že meso in kosti, niso več ideali, kar je vedel tudi filozof Peter, vendar je smatral tisto plavooko blondinko za izjemno, ker pač mora biti izjema, ki potrjuje pravilo. In zakaj bi ona ne bila tista izjema! Filozof Peter si je to žensko predočeval, ne takšno, kakršna je šla poleg njega, temveč takšno, kakršne so bile njegova duša in njegove fantazije. Ker pa so duše in fantazije različne, kakor so ljudje različni glede na to, kakšen je človek, zato so tudi različni predmeti, ki jih različno oblači fantazija. In zato moram reči, da tisti ideal filozofa Petra, oblečen v fantazijo ustnega izročila, ni bil nič drugega kakor navadna kavarniška pevka, majhne postave, podolgovatega obraza in — kar je res — izredno lepih, modrih oči. Morda je na ekstremno dušo filozofa Petra delovala prav ta modrina njenih oči, ki ni bila drugače prav nič v soglasju z obrazom, polnim kozmetičnih mazil. Ako pa še pogledamo v tisto zakotno kavarno, kjer je ona, oblečena v ponošeno svilo, vso obšito s steklenimi brilianti, vsak večer s hreščočim glasom med hrupom in smehom pijanih ljudi pela, si lahko mislimo, kakšen je bil kaos v njegovi duši, če je pravilna teorija tistega modrijana, ki pravi, da človek vse to, kar je v njegovi duši, išče utelešeno v drugem človeku.

Peter je gledal nanjo z istim čustvom kakor Platon na vzhajajoče sonce in ni se upal dotakniti njenih rok. Pa tudi ni opazil, da so se jih drugi dotikali in da se jim je ona smejala. Tudi ni videl, kako sedi pozno proti jutru na kolenih pijanih ponočnjakov in hihitajoč pije šampanjec.

Ko je bil na samem z njo, ji je govoril:

«Draga, kakor grška Sais si, krasotica, pred katero so padali na kolena starci, ko je odkrila pred njimi svoj obraz. Tudi ti si zakrivaj obraz, moja Sais, da ne bo nevredni gledal v tvoje oči.»

Tovariši so ga hoteli odvrniti od tega «ideala». Govorili so mu o nji in sláčili z nje obleko njegove fantazije. Ni jim verjel. Razsrdil se je in ni jim verjel.

Ali — črv je bil rojen. In ker je bil rojen, je začel gristi. Hotel ga je ubiti in se znesti nad njim. Neko noč se je napolil, da vidi, kaj dela njegova Sais.

In je videl. Kolena so se mu zašibila, ko je videl. Stisnil je zobe, da ni zakričal. Stopil je prednjo. Bilo mu je, kakor da je našel v učeni knjigi napačno hipotezo.

«To si ti, Sais?» je vprašal. «Ideal, ki sem ga oblačil v tkanino jutrnjega sonca? ... To si ti, moja moč, moje življenje? ... To si ti, grška Sais, knjiga, ki si mi razkrivala modrost modrosti, srečo življenja, cilj hrepenenja? ... To si ti, vzduh, ki se je včlovečil in postal meso, da razodene človeku uganko umiranja in vstajenja? ...»

Ona pa je skočila s kolen človeka, na katerih je sedela, in mu ponudila čašo šampanjca.

Filozof Peter je bil ubit. Ne on kot telo, temveč on v svoji notranjosti. Vse, kar je živel, je bilo ponarejeno kakor ponarejeni bankovci. Tisto prostranstvo, na katero je sijal kakor sonce na zemljo njegov ideal, je bilo ponarejeno, in ideal sam je bil ponarejen. Njegovi razboleli živci, ki so nosili kal eksaltiranosti že v tisti črki «r», ki jo je izgovarjal že kot dveletni otrok, so se trgali.

Zamahnil je z roko vdručič. In takrat, ko je zamahnil vdručič, je izginila ta fata morgana iz njegove duše. Mrtvo morje je bilo tam.

*

Kje je hodil filozof Peter od tistega časa, ni bilo mogoče zvedeti iz ustnega izročila. Ono molči o tem.

Le po dolgih letih, ko so v Zajčevcih že pozabili nanj, so po odgonu pripeljali človeka, ki se mu je poznalo, da je veliko trpel in najbrže tudi veliko prejel. Zakaj obrito lice mu je bilo kakor razorano in lasje osiveli. A vendar mu je bilo šele štirideset let. V očeh in hoji se mu je poznalo, da kljubuje vsemu. Stopil je pred župana občine Trioglovo, ki je bil takrat v Zajčevcih, s korakom, spoštovanje vzbujajočim.

«Kdo pa je to?» je vprašal župan in ni vedel, ali bi ga vikal ali tikal.

«Vaš občan,» je odgovoril orožnik, ki ga je prignal. «Murko Peter, študent.»

«Filozof,» je popravil Peter in privzdignil cilinder. «Filozof. Manjka mi samo še zadnji semester, ki pa mi ni potreben. Če mi bo pa potreben, ga še napravim.»

«Aha,» je zamrmral župan in jel pregledovati listine, ki mu jih je izročil orožnik. «To utegne biti tisti, ki se je rodil v hiši, kjer je zdaj pošta... Že vem... Mhm... To je hiša, o kateri pravijo, da ji ne bo nihče dolgo gospodaril in da se razruši, kadar bo njen gospodar študent.»

Pogledal je filozofa Petra.

«Že vem,» je rekel in se prisiljeno nasmehnil. «Tvoji materi je prerokoval deseti brat, da te bo rodila in da boš mož, večji od drugih.»

«Resnico je govoril, če je res tako govoril,» je rekel filozof Peter. «Morda je še kaj več povedal?»

»Ne spominjam se,» je odgovoril župan. «Nisem ga sam slišal, samo ljudje tako govorijo.»

Pogledal je še enkrat papirje.

«Torej si prišel, da bi te redili?»

Župan si je bil zdaj že na jasnem, da bi bilo izpod županske časti, ko bi tega Petra, ki pravi, da je filozof, vikal.

Filozof Peter pa se je vzravnaval in vljudno privzdignil cilinder. Njegov glas je bil kakor glas profesorja, kadar izprašuje dijake:

«Prosim... vljudno prosim. V tej občini sem se rodil, ne po svoji volji. Oče je umrl v tej občini, tudi ne po svoji volji. Česar ni porabil moj oče, kar bi lahko bil, ko bi še živel, to mi zadostuje. Zato ne žalite človeka, ki je prišel domov.»

Orožnik je pomembno privzdignil obrvi in župan ga je razumel.

Tako je prišel filozof Peter v oskrbo občine Trioglovo in zgodilo se je, kakor so trdili stari ljudje, da se je izpolnil tudi drugi del prerokovanja desetega brata.

«V njem bo vse tisto, s čimer je zidana njegova rojstna hiša.»

*

Prva leta svojega «gostovanja» v občini Trioglovo filozof Peter ni hodil podnevi s svetilko po trgu.

Potem se je pa nekoč pojavil. Govorili so, da so ga razžalostili njegovi sorodniki v Korobčkovcih in da se mu je pamet še bolj omračila.

Neko nedeljo po rani maši se je pojavil na cerkvenem trgu. Vse je strmelo vanj. Filozof Peter pa je šel med gručami s pravim filozofskim mirom, s cilindrom na glavi in jih ogledoval kakor človek, ki nekoga išče.

Naposled je nekdo rekel:

«Kaj pa svetliš, filozof Peter? Kaj ne vidiš, da je že dan?»

«Dan?» se je začudil filozof Peter in pogledal tistega, ki ga je nagovoril. «Jaz iščem dan... Pokažite mi ga, če ga vidite.»

Ljudje so se mu seveda smejali. Ker ni nihče odgovoril, je zopet vprašal:

«Pokažite mi dan, da ga vidim. Zakaj iščem ga.»

«Poglej,» je rekel spet tisti, ki ga je ogovoril, in pokazal z roko okoli sebe in nad glavo. «Vse to svetlo, ki je okoli tebe, je dan. Nisi slep, filozof Peter, da bi ne videl.»

«Nisem,» je odgovoril filozof Peter. «Nisem slep, res nisem, ali dneva ne vidim. Bojim se, da ga tudi vi ne vidite, ampak se vam samo zdi, da ga vidite. V resnici pa vidite samo ponarejeno. Zakaj, ljudje, ko bi v resnici videli dan, bi ne bile vaše misli le pri samem sebi. Ne gledali bi na svojega sočloveka z zavistjo, če se mu godi bolje kakor

vam, ne s posmehovanjem, če se mu godi slabše. Vi bi videli svojega sočloveka tako, kakor gledate zdaj samega sebe, in ne zadevali bi se vanj kakor slepec in ne srdili bi se nanj in ga suvali zato, ker ste zadeli vanj. To pa, kar vi meni kažete, da je dan, je le ponarejena svetloba, ki sveti, kakor si vi želite. Zato, glejte, si svetim, da ne zadenem ob svojega sočloveka in da ga ne razžalim.»

Ko je to povedal, je šel dalje in ljudje so se mu posmehovali.

«Glejte, kaj naredi učenost iz človeka!»

Filozof Peter se je ustavil pri gruči žensk in jim posvetil v obraz. Odmaknile so se in kriknile.

«Luči se bojite!» se je začudil s čudenjem profesorja, ki zaloti dijaka pri nedovoljenem poslu. «Da bi vam ne osvetila vašega resničnega obraza, zato se je bojite. O, vem to. Že tam v raji ste bile takšne. Že tam ste revoltirale proti prepovedi in koketirale za hrbtnom svojega Adama, mu ponujale jabolko, nato se pa skrile zanj, da je siromak trpel za vaš greh. O, tudi ona, Sais, je zakrivala svoj obraz pred starci, ker ni marala njih poklonov. Zakaj ga ni zakrivala pred mladostjo? Kaj vam govorim o Saisi?... O Hagari, dekli Abrahamovi, bi vam moral govoriti. Njo ste ve Sare izgnale z jezikom in obdolžitvami v bersabejsko puščavo z njenim sinom vred, ki je bil tudi sin Abrahama in mu je bilo ime Izmael — ker ne trpite nobene svojega spola pod eno streho.»

Ko je to izgovoril, je šel dalje, ženske pa so se hihitale za njim.

Srečal je otroke. Ustavil se je in jih gledal. Ko so otroci videli, da jih gleda, so zbežali. Od daleč pa so kričali nanj: «Filozof Peter, filozof Peter... norček, norček!»

Filozof Peter se je nasmehnili:

«Ako bi bil Elizej, bi poslal medvede nad vas. Tako pa le kričite, ker vem, da vaša misel ni takšna, kakršna je beseda. Vaša misel je misel vaših očetov in mater.»

Tako se je pojavljal filozof Peter zdaj ob nedeljah zjutraj, zdaj ob delavnikih opoldan, vselej s prižgano svetilko. Iskal je dan, iskal je človeka, iskal je resnico.

Vprašali so ga nekoč, zakaj ne išče tudi pravice.

«To, česar ni in nikoli ni bilo, se ne išče», je odgovoril.

«Ako bi ne bilo pravice, kako bi se potem živelo?» so ugovarjali.

«Tako, kakor živite zdaj. Vsak si pojem pravice razlaga po svoje in v tem pojmovanju mirno pusti, da njegov sočlovek od gladi pogine. Kar je zdaj tistemu, ki je močnejši, pravica, je drugemu, ki je slabši in svoje volje ne more tako uveljaviti, kakor bi rad, krivica. Nikdar pa ne najdete pravice, ki bi nikomur ne bila krivica... Pravica, to je takšna zver, ki se mora pojaviti. Ko bi se ne pojavila, bi se ne mogla imenovati pravica. Vse pa, kar se pojavlja, ima svojo senco, včasih zelo jasno, včasih komaj vidno, kar je odvisno od svetlobe, ki jo obseva. In tako uro za uro, dan za dnem seda tista zver, pravica imenovana, na vzvišen stol, prestol imenovan, kjer sodi svoji senci in ji deli pravico.»

*

«Burke», kakor so imenovali ljudje nastope filozofa Petra, so bile vedno večje.

Zgodilo se je celo pri nekem pogrebu, da je nesel filozof Peter pred krsto križ. To je privabilo ljudi, da so se pogreba še številneje udeležili kakor sicer. Pred pokopališčem se je ustavil in kakor so šle množice mimo njega, jim je s križem s pravo škofovsko gesto podeljeval blagoslov.

Vse to je storilo, da so se v občinskem svetu začeli uradno zanimati za filozofa Petra. Nastali sta celo dve stranki, izmed katerih je ena zahtevala, da je treba norca Petra oddati v norišnico. Ta stranka je pri vsaki občinski seji, kakor nekdanj Katon v rimskem senatu zoper Kartagino, povzdignila svoj glas in zahtevala, da je treba Petra na vsak način spraviti na varno.

Dasi filozof Peter ni bil slavna Kartagina, niti občinski svet rimski senat, vendar je bil, kakor pravi ustno izročilo, na sejah prav tako ljut boj «za» in «proti», kakor nekoč v rimskem senatu za Kartagino. Opozicija pa je trdila, da bo filozof Peter stal v norišnici občino Trioglovo več, kakor

če ostane v občini, tudi ni filozof Peter nevaren norec, da bi ga bilo treba zapreti v norišnico. Bili so celo nekateri, ki so trdili, da filozof Peter ni noben norec, temveč resničen filozof, ki ga občinski svet in drugi navadni ljudje ne razumejo.

Nekoč je pa gospod župnik sam izrekel željo, da bi že iz človekoljubja kazalo, da bi dali filozofa Petra če že ne v norišnico, pa vsaj v bolnico, da bo bolje preskrbljen. Zdaj je siromak prepuščen samemu sebi, tam bo pa imel vsaj svojo posteljo in hrano.

In tako se je občinski svet nazadnje le zedinil in sklenil odpraviti filozofa Petra v norišnico.

Vprašanje je bilo zdaj, kdo ga odpravi.

Nekateri so rekli:

«Žandarmerija.»

Tu je bila pa večina proti.

«Naš občan je. Nikomur ni nič ukradel in nikogar ubil. Bila bi to sramota za vso občino Trioglovo. Če res ni pripravi pameti, kar pa še ni čisto dognano, samo mi tako mislimo, ga ne smemo izročiti v roke oboroženih ljudi kakor hudodelca.»

S to izjavo si je dalo duška za filozofa Petra tisto krilo občinskega sveta, ki je kapituliralo na željo župnika.

«Ko bi imela občina občinskega slugo, bi bila reč rešena.»

«Imamo pa šolskega slugo.»

Nekateri so prikimali, drugi odvrnili:

«To se pravi: šola ga ima, in ne mi.»

«Šola je v naši občini», so ugovarjali prvi.

«Cerkve je tudi v naši občini, a naša občina nima župnika.»

Ker pa je bil razgovor o šolskem slugi, so ostali pri njem.

«Z nadučiteljem se je treba pogovoriti», so sklenili. «In če dovoli, naj ga odvede šolski sluga. Mi ga za ta čas imenujemo za občinskega slugo. Vojak je bil, bo že znal spraviti filozofa Petra v norišnico, da ne bo razžaljenja in pohujšanja.»

Nadučitelj ni imel nič zoper prošnjo županstva občine Trioglovo, ker je vse posle šolskega sluga itak opravljala njegova žena, sluga pa se je ukvarjal le bolj s krpanjem čevljev.

Ker je bila zadeva filozofa Petra v redu in ker so bile pripravljene tudi vse potrebne listine, se je določil dan odhoda.

*

Skrb, ali bo hotel iti filozof Peter s šolskim slugo, ali kakor se je zdaj reklo, z začasnim občinskim slugo občine Trioglovo, je razgnal filozof Peter sam.

Nič ni namreč izpraševal kaj in kako, samo ogledal si je «začasnega občinskega slugo» gospoda Urbana Kopito, kakor ga je tituliral, ugasil svojo svetilko ter jo izročil županu:

«Ko se vrnem, jo bom spet zahteval od vas», je rekel z glasom, kakor da izkazuje s tem županu posebno čast.

«Dobiš jo!» je odgovoril župan.

Gospod Urban Kopito, «začasni občinski sluga občine Trioglovo», in filozof Peter sta se na potovanju prav dobro razumela. Če je bila kakšna krčma ob cesti, se ni Peter nikoli protivil želji sluga, da bi stopila vanjo. Če so kje visele iznad vhodnih vrat hiše stružnice, sta se ustavila. Dasi take stružnice v Prlekiji simbolično govore, da se ondi toči pivo, vendar se ni motil filozof Peter in ne gospod Urban Kopito, ki ni ljubil piva, da se tam, kjer se toči pivo, toči tudi vino. Ker v navodilih «začasnega občinskega sluga» ni bilo zapisanega prav nič glede krčm, je bila ta reč prepuščena njegovi razsodnosti in njegovemu žepu. Saj je tudi župan najbrže tako mislil, zato je molčal glede navodil o gostilnah, mimo katerih bosta hodila. In tako se je «začasni občinski sluga» vselej vdal želji filozofa Petra in s tem seveda tudi svoji želji. Zakaj bi ne pil, če ga ne stane nič, si je mislil. Svojo dolžnost, da spravi filozofa Petra v norišnico v Feldhofu na štajerskem tam nekje pri Gradcu, bo že izvršil. Tudi sramovati se mu ni treba njegovega varovanja, ker je imel filozof Peter namesto cilindra navaden klobuk, kakor se to spodobi na potovanju, pa tudi obleka, dasi nekoliko povaljana, ni bila nič slabša

od obleke »začasnega občinskega sluga«, ki pa ni bil obrit, kakor je bil filozof Peter. Zato je pil, da je delal resnično veselje svojemu gostitelju, in ni niti izpraševal, od kod ima njegov varovanec denar. To tudi ni bilo v njegovem naročilu. Vedel je iz izkušnje, da dobi denar, če je treba, tudi največji norec.

In tako se je zgodilo, da je »začasni občinski sluga« v vlaku, ki je tako lepo tekel in se lahko tresel, zaspal. Nagibal se je zdaj na desno, zdaj na levo in nekaj govoril, da sam ni vedel o čem. In tako je tudi izbrbljal skrivnost, ki bi je ne bil smel. Sicer je bil tega kriv filozof Peter, ker je svojega spremljevalca izpraševal s preveč pokroviteljsko maniro.

Vlak je drdral in pel. »Začasni občinski sluga« pa je govoril:

«Zares žal mi je, gospod filozof Peter, da je tako.»

Filozof Peter je položil gospoda Urbana Kopito po dolgem na sedež in rekel:

«Naj ti ne bo žal, saj je čisto lep izprehod to.»

Gospod Urban Kopito je vzdihnil in počasi trdno zaspal. Filozof Peter se je sklonil in izvlekel iz njegovega žepa listine in jih vtaknil v žep svoje suknje.

*

Dolgo je spal »začasni občinski sluga«. Ko se je prebudil, je bil vlak že blizu postaje, kjer bo treba izstopiti. Pogledal je na mirno sedečega filozofa Petra.

«Dolgo sem spal.»

Vlak je začel voziti počasneje, znamenje, da se bliža postaji. Gospod Urban Kopito se je sklonil skozi okno:

«Tu bo treba izstopiti.»

Zaprl je okno. Ni hotel, da bi njegov spremljevalec slišal klice sprevodnika, ki oznanjajo ime zloglasne postaje Feldhof.

Vlak se je ustavil. Gospod Urban Kopito je začel glasno nekaj pripovedovati filozofu Petru, da bi oglušil ime postaje in da bi ga premotil, da bi ne pogledal imena na postaji.

Filozof Peter ga je poslušal z vso filozofsko mirnostjo, ali ko je stopil iz vlaka, je vendar najprej pogledal na ime postaje in ga glasno izgovoril. Nato se je obrnil k svojemu spremljevalcu in pokazal na obširno zidovje norišnice, ki se je dvigalo nekoliko vstran od postaje, rekoč:

«Do tja pojdeva peš, kajne, gospod Urban Kopito?»

«Če hočete», je odgovoril »začasni občinski sluga« občine Trioglovo zmedeno in začudeno pomislil:

«Glej, kako rad gre, pa so se občinski možje bali, kaj bo.»

Glasno pa je pristavil:

«Lahko bi se pa tudi peljala.»

«Pojdiva rajši peš», je odločil filozof Peter. «Denar ti bo še prav prišel.»

Gospod Urban Kopito je bil s tem zadovoljen in je v mislih izračunal, koliko bo občini zaračunal voz, da bo več zaslužka.

*

Ko sta stopila v sprejemnico norišnice, se je obrnil filozof Peter k uradniku in z vljudno gesto pokazal na gospoda Urbana Kopito.

«Pripeljal sem vam norca iz občine Trioglovo.»

Gospod Urban Kopito je izbulil oči in segel v žep. Ali o groza! Listin ni bilo. Pač pa jih je predložil uradniku filozof Peter.

«Hitite!», je opozoril filozof Peter uradnika in strežnika, ki je prav tedaj vstopil. «Glejte, kako divje gleda. Brž z njim v celico, da komu kaj ne stori.»

Gospod Urban Kopito si od groze ni mogel pomagati. Segel si je v lase in buljil z očmi v filozofa Petra.

Strežniki, misleč, da se ga loteva besnost, so ga zgrabili in odvedli.

Filozof Peter pa je spravil potrdilo, da je norišnica sprejela norca Petra Murka, kakor so govorile listine, potem pa je z vljudnim poklonom odšel na vlak in se odpeljal v Zajčevce.

Zupan občine Trioglovo je gledal kakor zaboden vol, ko je stopil predenj filozof Peter in mu izročil potrdilo o sprejemu poslanega norca v norišnico.

«Stvar je v redu», je rekel filozof Peter. «Norec je sprejet. Prosim za svetilko, ki sem vam jo bil dal shraniti.»

«Kakšen norec?» je zajecjal župan.

«No, ki ste ga poslali v norišnico in sem ga spremljal.»

Župan obrača v roki potrdilo norišnice.

«Ali to ni bil pravil!» je začudeno vzkliknil. «Saj smo vendar vas hoteli spraviti v norišnico, ne njega.» Čisto je pozabil, da bi filozofa Petra kakor po navadi tikal.

«Mene?» je zmajal z rameni filozof Peter. «Pravilno. Listine z mojim imenom so ostale v norišnici.»

«Ali z imenom bi bili morali ostati tudi vi.»

«Že prav. Ali moja želja ni bila to.»

«Ali to je želja občine.»

«Mogoče. Mnogo želja je v ljudeh, ki žele, da jim jih drugi izpolnijo. Jaz pa mislim, da naj si vsak svoje želje sam izpolni.»

Župan se je prijemal za teme. Kako osvoboditi Urbana Kopito?

«Kako so mogli tam zamenjati ime in človeka!» je udaril po mizi. «In so gospoda in učeni.»

«Prav zato», je rekel filozof Peter, «jim ime ni važno, temveč človek. Ime, to je izmišljotina, človek pa je resnica. Resnica je namreč tista reč, ki je ne izmišljujejo ljudje, ampak je od vekomaj in je starejša od človeka. To je prav tako, kakor če bi človeku rekel, da ni človek. Dajajte mu še taka imena, zvočna ali nelepa, on je vendarle človek.»

Župan je klel. Filozof Peter je vzel svetilko, ki je stala na oknu. Ker ni imel vžigalic, se je obrnil k županu:

«Bodite tako prijazni, prižgite mi svetilko!»

*

Ko je začutil filozof Peter, da mu pešajo moči, se je odpravil v Radgono. Dasi pride človek tja iz Trioglova z navadno hojo v treh urah, je filozof Peter potreboval tri dni. Tako je že oslabele.

Ko je prišel do bolnice, je v sprejemnici zvedel, da ni nobene postelje več prazne in da ga zdaj ne morejo sprejeti.

Filozof Peter se ni zaradi tega prav nič razburjal. Le pomislil je v svoji filozofski glavi:

«Prlek sem. Tudi bolnica je prleška, čeprav stoji v Radgoni, ki si jo svoje Nemci. Ali naš kraj je vse tod okrog. Zato imam kot Prlek prednost. Da bi šel nazaj v Trioglovo in hodil spet cele tri dni, se mi ne da. Morda bi niti ne prišel več tja, ker sem slab in bi lahko kje v obcestnem jarku obležal. Te sramote pa občini Trioglovo ne maram storiti.»

Stopil je v sobo, ki je bila najbližja. Ogledal se je. Vse polno bolnikov.

«Kdo je prišel danes?» je vprašal zapovedovalno.

«Jaz», se je oglasila neka starka.

Filozof Peter jo je prijel z vso nežnostjo in jo dvignil iz postelje. Sam bi je sicer ne bil zmogel, a starka, ne sluteč, za kaj gre, se je pokoravala njegovi roki, ki jo je vlekla iz postelje. Še preden so mogli prihiteti strežniki, je filozof Peter mirno legel na izpraznjeno posteljo. Starki, ki ga je vsa osupla gledala, je zamahnil z roko:

«Vam pa odkažejo drugo posteljo.»

Strežniki in sestre so prihiteli. Celo službujoči zdravnik je prišel. Filozof Peter je molčal.

Dopovedovali so mu, da ni prestora, se jezili, a filozof Peter je filozofsko molčal.

Prišel je upravnik, ki se je pravkar vrnil iz mesta in zarenčal:

«Kaj ne vidite, da ni prostora?»

Filozof Peter ga je pogledal:

«Ni res! Saj vendar vidite, da sem dobil prostor.»

Upravnik se je razjezil:

«Vrzite ga ven!»

Filozof Peter se je obrnil in rekel:

«Ne pozabite, da sem Prlek. Tu je moj prostor in nihče se me ne bo dotikal.»

V njegovem glasu je bilo toliko samozavesti, da si ga ni nihče upal vreči iz postelje. Še so mu dokazovali, da je to brezobzirnost, samovolja, nesramnost, a filozof Peter je molčal.

Nadobudna sineva godbenika

Ko so videli, da je ves trud zaman in da ne spravijo izlepa filozofa Petra iz postelje, dejansko lotiti pa se ga niso upali, so skomignili z ramami in odšli. Za starko so pa morali pripraviti v drugi sobi začasno posteljo.

Filozof Peter ni bil dolgo v nadlego bolniški upravi, ne zdravnikom, ne strežnikom. Umrl je.

In stroški za umrlim so bili zadnji, ki jih je plačala zanj trioglovska občina.

V njegovi rojstni hiši pa čakajo tretjega prihoda desetega brata, ki bo velik kakor naprstnik. Zakaj bliža se čas in znamenja so tu, kakor trdijo ljudje, ki napovedujejo njegov prihod. Samo nekaj ne razumejo.

Študent je zidal hišo in ni spal v nji. Iziginil je. Študent se je rodil v hiši, ni pa umrl v nji. Tudi njega ni več.

Deseti brat pa je rekel, da pride tretjič, ko bo študent gospodar tiste hiše in mu je usojeno, da umre pod njenimi razvalinami. Tega študenta pa še nikjer ni. Ali ni morda drugi študent, filozof Peter, ki je nosil v sebi vse tisto, iz česar je bila zidana hiša, ter tako s svojim trpljenjem odpravil preklestvo, ki je viselo nad hišo?

To so reči, ki vznemirjajo ljudi v fari sv. Martina, posebej pa še trioglovske občane.

Hiša res še vedno prehaja iz roke v roko. Ali morda druge ne prehajajo? Pošte že ni več v tisti hiši. Kmalu po smrti filozofa Petra so jo preselili drugam. Tudi študenta še ni, ki bi bil gospodar hiše.

Vendar naj bo, kakor hoče. Mi čakamo »desetega brata«, kakor se je napovedal, če ustno izročilo resnico govori.

EVROPA IN PETROLEJ

Velika proizvodjalna središča petroleja so Združene države, Peru, Mehika, Venezuela, Kanada, Rusija, Indija, Irak, Mezopotamija, Romunija, Egipt itd. Njih pridelek, ki se ceni na 80 milijard frankov na leto, nadzira nekaj mogočnih družb. Ameriška družba Standard Oil (Rockefeller) si ni zagotovila zgolj pridelka ameriških vrelcev, ampak tudi znaten del vrelcev v Peruju, Mehiki, Venezueli in Kanadi. Royal Dutch Shell (Deterding Marcus Samuel) je prvotna holandska družba, združena z angleškim denarjem, ki jo ima zdaj tudi popolnoma v oblasti. Ta družba je lastnica indijskih vrelcev in večjega dela romunskih, egiptskih, mezopotamskih, iraških in trinidadskih vrelcev. Anglo Iranian Oil Cy., bivša Anglo Persian, je v angleških rokah in si je zagotovila pridelek vrelcev ob Perzijskem zalivu v dobi, ko je Anglija potrebovala — navzlic svojemu odločilnemu vplivu v družbi Royal Dutch — popolno svobodo na petrolejskem trgu. Ruski vrelci so last ruske vlade, njih izkoriščanje je poverjeno v glavnem trem združbam: Azneftu (v Bakuju), Grozneftu (v Groznejem) in Ambaneftu (v pokrajinah Urala in Ambii). Najpomembnejši izmed njih je Azneft, ki je leta 1934 pridelal 20 milijonov ton petroleja.

Evropske države bi glede petroleja lahko razdelili na tri skupine: 1. Državi, ki pridobivata za svojo uporabo zadosti petroleja, sta samo dve — Rusija in Romunija. 2. V drugi skupini so države, ki imajo svoje vrelce na drugih celinah. To sta Anglija in Francija. Za obe državi je važno zgolj

Romunski petrolejski vrelci so tudi za nas velikega pomena. Na sliki je središče teh vrelcev v pokrajini Mureni.

Dva moža, ki sta bila ustanovitelja obeh dandanašnjih petrolejskih vrelcev: Deterding, ustanovitelj holandsko-angleške Royal Dutch, in Teagle, glava ameriške družbe Standard Oil.

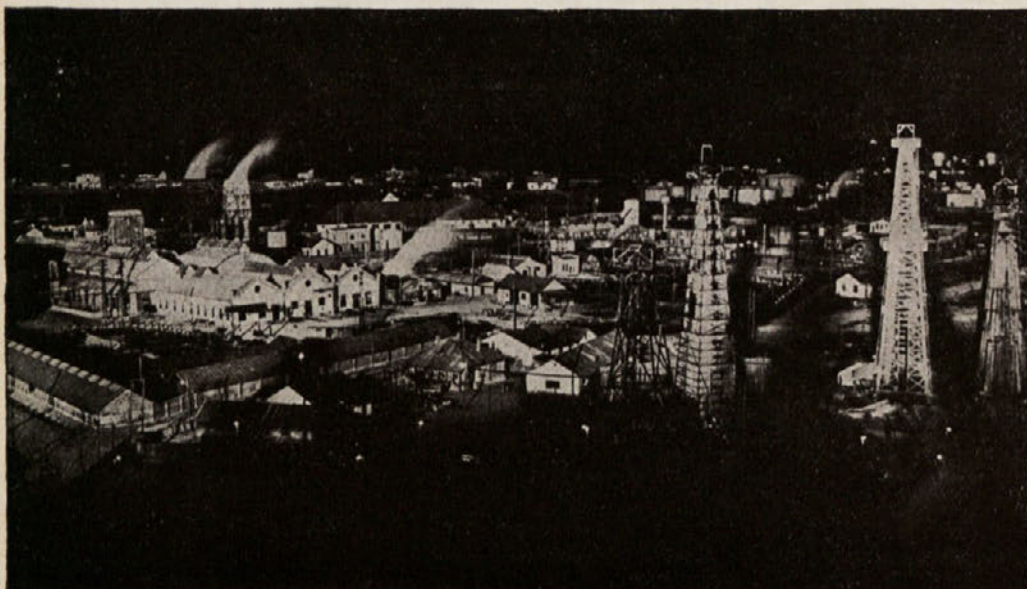
vprašanje, kako si bosta zavarovali dovoz petroleja, ko bi se vnela vojna. Za Anglijo je to vprašanje manj važno kakor za Francijo, ki ima do svojih vrelcev precej dalje in vodi pot do njih mimo cele vrste ogroženih točk. 3. V zadnji skupini je večina evropskih držav, ki nimajo lastnih petrolejskih vrelcev. Če imenujemo najpomembnejše, so to Nemčija, Italija in Španija.

Med večjimi evropskimi državami, ki so odvisne glede petroleja od tujine, je Italija ena najrevnejših. Ne samo da nima petroleja, nje zemlja je tudi z zemeljskim oljem in z lignitom zelo revna. Malone vse rudninsko olje, kolikor ga porabijo na Apeninskem polotoku, je tujega izvora. V normalnih časih so ga dobavljali Italiji Romunija (39%), Sovjetska Rusija (26%), Združene države (15%) in Iran (10%). Čistilnice nafte so v Spe-

ziji, Neapolju in v Benetkah, vendar ne krijejo vse porabe. Zdaj grade še dve novi tvornici, in sicer v Bariju in v Livornu.

Položaj Nemčije je iz raznih razlogov prav svojski. Njene vojaške potrebe bi bile v primeru vojne velikanške, in že to je dejstvo, ki ga ni mogoče prezreti. Potem razumemo tudi dolgoletne napore vodilnih osebnosti te države, ki so si prizadevale in si še prizadevajo, da bi postala Nemčija vsaj delno neodvisna od tujine. Tekoče pogonske snovi, ki jih porabljajo zdaj v Nemčiji, izvirajo: 1. iz uvoza surove nafte, 2. iz uvoza očiščenega bencina, 3. iz pridelovanja in čiščenja domače nafte in 4. iz izdelovanja sintetičnih goriv. Uvožena goriva tvorijo 80% vse potrebščine goriv, uvoženi bencol pa celo 85%. Največ teh snovi dobavlja Nemčiji Romunija. Pridelka domače nafte nikakor ne kaže prezreti, čeprav še davno ne zadostuje. Prvi petrolejski vrelci so bili odkriti leta 1855. v Hannoveru in so pridobivali prva leta iz njih samo po 50 ton na leto. Leta 1900. se je zvišal pridelek že na 27.000 ton, leta 1934. pa že na 312.891 ton. Še zmeraj delajo nove sonde, da bi kar najpopolneje izrabili lastne vrelce. Ustanovili so tudi velike tvornice, ki lahko očistijo na leto do 500 tisoč ton, to se pravi ne samo ves domači pridelek, ampak tudi precejšnji del uvožene nafte.

Vzporedno s tem prizadevanjem se Nemčija neprestano trudi, da bi uvedla uporabo motorjev, ki jih gonijo posebne pogonske snovi, in da bi zlasti zvišala izdelovanje sintetičnih sno-

V Summerfieldu ob kalifornijski obali so največji vrelci nafte precej daleč v morju in črpajo nafto od ondod na obrežje.

vi. Nemci so v svojem prizadevanju, da bi pridobili sintetične snovi, že davno prekoračili poizkusno dobo in so popolnoma prešli v dobo industrijskega izdelovanja. V dandanašnjih okoliščinah je seveda izdelovanje sintetičnih pogonskih snovi še vedno zelo drago, ker sta sintetični petrolej in bencin veliko dražja kakor prirodni in uvoženi. Nemško narodno gospodarstvo s tem sicer nikakor ne more pridobiti, toda, kakor vemo, ni to narodno gospodarstvo zadnja leta organizirano s stališča gospodarnosti, ampak zgolj s stališča zadostnosti za primer vojne.

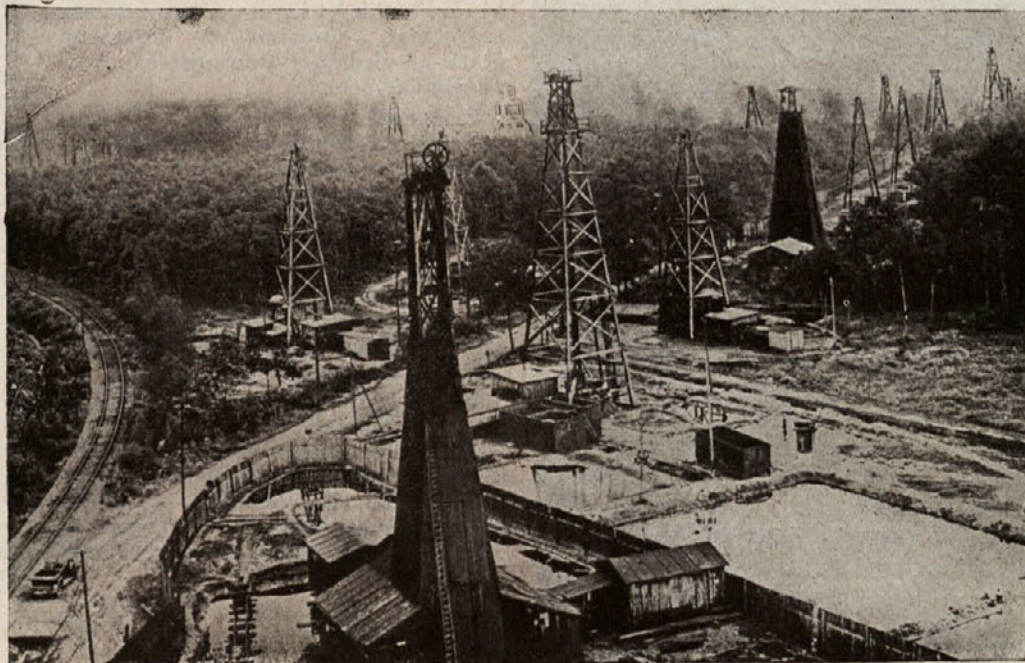

Gozd črpalnih stolpov v Kaliforniji.

Sklep tega bežnega pregleda je nekako takšen: Angliji in Franciji se ni treba bati, da bi bili za primer vojne oropani svojih vrelcev. Zato sta pa obe državi, zlasti Francija, postavljene pred problem dovoza, ki v dandanašnjem razvoju položaja ni preveč lahek. Še manj zavidanja vreden je položaj držav, ki niso udeležene v nobeni izmed velikih petrolejskih družb. Najdosledneje so sklepali iz tega Nemci, ki si vedno bolj prizadevajo, da bi skrčili svoje nakupe v tujini v korist lastnih sredstev in vrelcev. Leta 1934. je znašal uvoz v Nemčijo še okoli 1.010.000 ton od celotne potrebe, ki je dosegla 1.660.000 ton. Kakor je podoba, se je od tedaj domači pridelek še malo pomnožil. Ne kaže pa, da bi voditeljem tretjega cesarstva v dogledni dobi uspelo doseči v tej zadevi smoter, ki so si ga bili zastavili: da bi bili praktično neodvisni od tujine.

Novi črpalni stolpi, ki so jih pred nedavnim postavili v okolici Hannovera. To je edini domači vrelcec dragocenega petroleja, pridelek, katerega so v skladu z vsem položajem stopnjevali do največje mere.

I. Schiller:

MARSEILLE

Značilni vhod v prodajalnico ljubezni. Ulice kupljive ljubezni so v Marseillu prav takšne, kakršne so bile pred pol stoletjem, samo da so se nekatere hiše modernizirale s sverilobnimi napisi.

Na staro pristanišče pripeka južno sonce, ki je kar prevroče za bujno marsejsko domišljijo. Marij in Oliv, katerih imeni se ponavljata v vseh pripovedkah, sta postala slavna prav zaradi tega sonca in te domišljije. Lagala sta

Del sadnega trga v Marseillu z bogastvom južnega sadja.

tako vneto, da sta si kar sama verjela. Takšni so Marsejčani, mogočne kretnje, velike besede, če so že resnične ali ne.

Tudi življenje na marsejskih ulicah razodeva prizadevanje po junaški kretnji: ondi je grozanski ropot, podnevi in ponoči. Kdor ima avto, ga ima vendar zato, da neusmiljeno trobi — in s kakšnim trobilom! Avtomobilist, ki je vajen pravilne vožnje in reda na cesti, naj pusti avto kar lepo v garaži in naj gre rajši peš. Za marsejskega junaka ne veljajo namreč nobeni cestni predpisi; prehiteva na levo in na desno, za trobi zadnji hip, samo da človeka postraši, reže ovinke, kakor bi bil edini avtomobilist na svetu, prehititi, če je treba, tudi po tri vozila hkrati, kakor tudi nikdar ne da znamenja, v katero smer bo zavil, ker tega največkrat niti sam ne ve. Pred seboj ne trpi nobenega vozila. Svoj avto ima po nekolikokrat na mesec v popravilu in se venomer pritožuje, da nekaj ni v redu, ker ne more voziti več ko po 150 kilometrov na uro.

Tudi tramvajski voznik je pravi junak. V ozkem, visokem vozu vozi po ulicah s prečernim ropotom — tudi on ima avtomobilsko trobilo — dela hitrostne rekorde, kadar se pa ustavi, si človek misli, da se je pripetilo kaj groznega. Na ploščadi voza se ljudi kar tre. Morda mislite, da zato, ker je tramvaj prenapolnjen? Kaj še, v vozu ni žive duše; ali ni veliko bolj imenitno, če stoji človek na stopnicah voza, se drži z eno roko za ročaj, drugo pa tišči v žepu, v kotu ust mu pa visi cigareta.

V ozkih, vijugastih ulicah je strašna nesnaga in na oknih umazanih hiš se večno suši perilo. Vsako jutro spuste po ulicah potok vode, da odplavi vso nesnago, ki se je čez dan nabrala na tleh. Na srečo zapiha ondi vselej o pravem času topel mistral, ki vse lepo pomete. Kakšne epidemije bi ondi razsajale, ko bi ne bilo tega mistrala!

In marsejski otroci! Igrajo se v tej nesnagi na stopnicah pred hišo, na hodniku, sredi ulice. Barve njih polti in las spominjajo na plemena vsega sveta. Ti paglavci si izmišljajo igre, ki za bodočnost ne obetajo nič dobrega. Dečki okoli petih let kvartajo, kar se konča največkrat s prepirom in pretepom. Starši pa gledajo z zadovoljstvom svoje nadobudne potomce.

V Marseillu mora človek živeti s svojo okolico. Prisljuhnite v pristanišče posebnemu, smešnemu naglasu domačinov. Čisto brez pomena pa je, ali govorijo resnico ali ne, samo da je zabavno. Zapeljite se z majhno ladjo na otoček «Château d'If», kjer zveste, da grof Monte Christo sicer ne živi več, da je pa njegova celica ostala čisto takšna, kakršna je bila. Tudi tu je postala pripovedka resničnost!

Zgodaj zjutraj stopite na ribji trg, ki je takoj za magistratom v ozki, strmi ulici. Ondi spoznate vse vrste rib, tudi tiste, iz katerih delajo znamenito marsejsko juho «Bouillabaise». In če vas mika spoznati marsejski temperament, samo vprašajte katero izmed prodajalk, ali je riba sveža...

Značilna marsejska ulica.

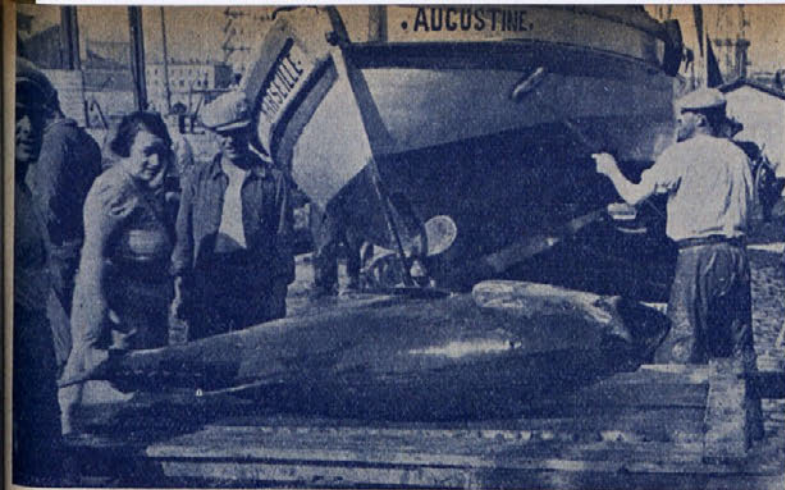
Oglejte si tudi «Prado», okraj, kjer so vile bogatašev, katerim ni treba, da bi sušili perilo na oknu. Potem boste morda tudi senčne strani Marseilla bolj razumeli...

Marseille se mora za svoj sloves zahvaliti tudi temu, da je že desetletja privlačna točka za vse tiste, ki so morali iz domovine. Armenci so pribežali tja pred predvojnimi poboji, njim so se pridružili Italijani, Španci, Turki, Portugalci, Grki. Ondi niso naleteli samo na prijazni smehljaj Francozov, ampak tudi na podnebje, ki jih spominja na njih domovino. Francoski krvi so se bratsko pridružili tudi zamorci, Arabci, Kitajci in Indijci.

Tako je postal Marseille zibelka novega plemena, pestrega in popolnoma južnjaškega. V kratki dobi se je iz vseh teh narečij razvil marsejski naglas, topel, živ, lažniv. In čeprav izdaja še kateri obraz izvor daljnih dežel, je današnji rod čisto marsejski.

To spojitve tujih plemen s francosko krvjo ima pa seveda tudi slabe posledice. Sem pa tja se v kakšnem potomcu oglasi ostanek divjaške preteklosti. V njem se z vsó silo prebudi značaj davnega korziškega, rimskega ali japonskega prednika. Te «može sedanosti» imenujejo v Marseillu «Nervise».

Pogled nanje človeka kar vznemiri. So večinoma dolgi, suhi, prožni; njih izraz kaže neprestano napetost, urno, brezobzirno moč. V temnopoltem obrazu se svetlikajo beli zobje, črni, blesteči lasje so skrbno počesani. Vsa njih pojava očituje skrb za vnanost, skrb za «izbrano eleganco». In ko bi ne bil njih klobuk za spoznanje presvetel in povezuje preveč na levo oko, ko bi ne bile pri brezhibno krojeni obleki hlače nekoliko preširoke in predolge ter suknja prekratka, zavratnica preveč vidne barve, bi bili ti moški zares elegantni. Toda prav ti malenkostni odtenki so krivi, da niso resnični «gentleman». Oni so središče družbe, ki se

Včasih uspe marsejskim ribičem, da ulove na širnem morju orjaškega tuna, ki je za pristanišče kar majhna senzacija.

je ondi preselila na ulico. Z vsemi, ki ne sodijo, v njih družabni razred, so zelo redkobesedni, zato so pa tolikanj živahnejši za vse, kar obeta dobiček. Ti moške dejanj so strašansko konservativni in nečejo, da bi se dandanašnje razmere za las izpremenile. Ukvarjajo se brez predsodkov z vsem, s čimer se da kaj zaslužiti. Njih imena se pojavljajo pri trgovini z živim blagom v Južno Ameriko in pri trgovini z opijem, kokainom in orožjem. Ne boje se ničesar, razen fotografičnih aparatov.

Z ženskami je pa za spoznanje drugače. Tudi one so videti na zunaj vse enake. S črnimi lasmi in s temno poltjo so lepe samo, dokler so še mlade. Imajo rade kričeče barve, visoke pete, previsoke za njih obilno postavo, in so ce-

lo za pariški okus preveč namazane. Govore počasi in glasno ter gledajo pri tem na vse strani, da bi vzbudile pozornost. V toplem podnebnju se prehitro razvijejo in tudi prehitro odcvetijo... Starši, ki niso sami v življenju najbrže nikoli nič dobrega okusili, si prizadevajo, da bi svoje hčere omožili vsaj s šestnajstim letom. Na usodi žensk to sicer največkrat nič ne izpremeni, toda s tem je obvarovana nekakšna korektna oblika in roditelji so bolj mirni.

«Nervisi» so torej čisto posebni moški s silnim vplivom na nekatere politične kroge, na posamezne moške in ženske, nazadnje pa tudi sodelovanje s tajno policijo ni čisto brez koristi zanje. Večina ljudi, ki so junaški zgolj v zunanjih kretnjah, v resnici pa le malo odločni, se «Nervisov» boji. Policija se sicer z njimi bori, toda to je neenak, ne-hvaležen in utrudljiv boj. Včasih se po marsejskih ulicah oglasi sirena policijskega avta, racija bo, zgrabijo nekoga, ki ga imajo baje že dolgo na sumu, potem se pa izkaže, da ni prav za prav bogve kaj zagrešil in da je samo žrtev za druge.

Zvečer, ko so terase kavarn in restavracij nabite občinstva, ko imajo pro-

Kakor večina evropskih pristanišč v Sredozemskem morju, je tudi Marseille znamenit zaradi svojih ozkih in dolgih ulic, v katerih si, kar se tiče snage, ne belijo preveč glave. Na sliki vidimo, kako spuste zgodaj zjutraj po takšni ulici potok vode, ki naj odplavi vso nesnago.

Slika z ribjega trga v Marseillu, ki ne kaže samo rib, ampak tudi značilne prodajalke.

dajalci ostrig največ prometa, se potikajo med pevci, plesalkami in godci otroci brez doma. Snažijo čevlje sedečim gostom, prodajajo razglednice, stogle za čevlje; gledajo sestradani na krožnike, beračijo za kosček kruha. «Kje pa spiš?» vprašam nekako pet let staro drobno, umazano deklico. Oči, ki so vajene, da gledajo mirno na vse, lokavo zažmerijo: «Ne smem ti povedati. Ko bi naju kdo slišal, bi mi kdo drug zasedel najudobnejši kotiček Starega pristanišča.»

Pri vodi vidim gručo dečkov, nagih tresočih se od izčrpanosti, od mrazu, navzlic temu, da je topel, miren večer. Krog njih se «zabavajo» odrasli. V morje mečejo drobiž, največ po 50 centimov, in dečki skačejo ponje v vodo. Nekdo je cinično oznanil, da bo vrgel v vodo več novcev, in tisti, ki jih nabere največ, dobi potem še frank. Kakšna gonja! V umazano vodo pristanišča se je pognalo pet ubogih otrok hkrati. Pod vodo je nastal srdit boj. Ostali so v vodi dolgo, kar predolgo — zakaj mož, ki si je bil to izmislil, je medtem izginil. Utrdil jih je vsaj v prepričanju, da ne sme človek na tem svetu nikomur nič verjeti...

Staro pristanišče v Marseillu. Za nekoliko centimov, ki jih mečejo turisti v morje, se dečki potapljajo v umazano vodo.

Vlažna slama v ječi

Prvih deset let zapora je preživel, ne da bi bil kaj ukrenil, izkušal se je samo razgledati, udomačiti in se navaditi hišnih običajev.

Ker pa je moral ostati še dvajset let v zaporu, si je dejal nekega lepega jutra, da je pač sramotno tako neznansko lenariti in da si na vsak način mora priskrbeti posel, ki bi ne bil prostega človeka (kajti bil je kaznenec), ampak vsaj človeka vreden.

Eno leto je premišljeval, pretehtaval vsakovrstne misli, ki so mu rojile po glavi, in iskal končni cilj svojega življenja.

Ali naj redi pajka? To je starodavna, preveč znana domislica. Ali naj posnema Pellissona? Ej, to bi bil samo plagiat! Ali naj na prstih šteje neenakomernosti, vdolbine in gričavosti zida? To bi bila smešna, nepotrebna zabava brez pomembnega rezultata.

«Moral bi najti nekaj,» si je dejal, «kar bi hkrati bilo zanimivo in koristno ter bi se ne maščevalo. Moral bi si izmisliti delo, ki preganja čas, vzbuja nekakšno zadovoljstvo in ima poleg tega še protestno vrednost.»

Naslednje leto je porabil za iskanje. Naposled je uspel vsaj deloma poplačati njegovo vztrajnost.

Kaznenec je bil zaprt v temno ječo, kamor je sonce posvetilo komaj za pol ure na dan, in še to samo kot tanka svetlobna nit, podobna sončnemu lasu. Ležišče, na katero je nesrečnež polagal počivati svoje razbolele ude, pa je sestajalo iz kopice vlažne slame.

«Dobro,» je vzkliknil energično, «zdaj pa hočem pošteno razjeziti ječarja in osramotiti sodnijo. Posušil bom tole slamo!»

Poštel je predvsem vse bilke svojega ležišča. Bilo jih je tisoč tri sto in sedem. Pomanjkljiva stelja!

Potem je poizkusil, v katerem času se v skopo odmerjenem sončnem siju posuši ena slamnata bilka.

Trajalo je tri četrti ure.

Za vseh tisoč tri sto sedem bilk zneso to dve sto osemdeset ur in petnajst minut, to je, po pol ure na dan, devetnajst sto in ena in šestdeset dni.

Če je upošteval, da bo sonce povprečno sijalo komaj vsak tretji dan, je dospel do končnega rezultata šestnajstih let, enega meseca, enega tedna in šestih dni.

Imel bo torej s tem početjem posla prav do poslednjih šestih mesecev svojega zapora.

Prišel je kar takoj z delom.

Vsikdar, kadar je sijalo sonce, je nesel kaznenec eno bilko na drobni sončni žarek in je izrabil tako vso sončno energijo. V ostalem času pa je ogreval v suknjiču, kar je bil prej posušil.

Deset let je poteklo. Kaznenec je spal samo še na eni tretjini vlažnega slamnatega snopa in imel vse prsi natlačene z dvema tretjinama, ki ju je bil polagoma nasušil.

Petnajst let je poteklo! Kakšno veselje! Ostalo je samo še sto in trideset bilk vlažne slame. Še štiri sto osem dni, in kaznenec se bo uprl, ponosen na svojo delo, zmagovalec družbe, in bo z glasom maščevalca in s satanskim nasmehom upornika vzkliknil:

«Ah, ah! Obsodili ste me bili na vlažno slamo in tranče! Zdaj pa imate! Kar jokajte od jeze in ponižanja! Jaz spim zdaj na suhi slami!»

Toda grozovita usoda je prežala na ubogo žrtev...

Ponoči, ko je kaznenec nekoč sanjal o bodoči sreči, se je v prešerni opojnosti tako razburil in razgibal, da je prevrnil vrč kraj sebe in si z vodo zmočil ves suknjič.

Vsa slama je bila mokra...

Kaj naj zdaj stori? Ali naj iznova prične s tem Sizifovim delom in spet porabi petnajst let, da bo v drobnem sončnem pramenu posušil mokro slamnato bilje?

Izgubil je ves pogum. O, vi srečneži sveta, ki se odpoveste zabavi, ki bi jo s pet in dvajset koraki lahko dosegli, vrzite prvi kamen vanj!

Toda kaj bi besedičil, saj mora kaznenec počakati samo še poldrugo leto.

Ali vam ranjeni ponos, podrto upanje nista prav nič mar? Kaj? Ta mož se je petnajst dolgih let trudil, da bi spal na suhem snopu, zdaj naj pa kar tako dopusti, da ga bodo izpustili iz ječe z vlažnimi slamnatimi bilkami v laseh! Nikdar in nikoli! Kaj bi k temu dejala njegova čast?

Osem dni in osem noči se je brezupno boril z obupom in se izkušal dvigniti iz motne more, ki je tiščala nanj.

Naposled se je vdal in izprevidel, da je premagan. Izgubil je bitko...

Neki večer je padel na kolena izmučen, obupan:

«Moj bog,» je dejal jokajoč, «lepo te prosim, odpusti mi današnjo zmedenost. Dolgih trideset let sem trpel, udje so se vsi že usločili, koža mi je zamrla, oči so mi obnemogle, kri mi je obledela, lasje so se mi razredčili in zobje so mi izpadli. Lakoti, mrazu in samoti sem kljuboval. Toda imel sem delo, ki mi je vlivalo moč, imel sem življenjski cilj. Zdaj pa tega svojega edinega cilja, svoje edine želje ne morem več izpolniti. Vse je izgubljeno... Onečaščen sem... Odpusti mi, da se umaknem s postojanke, da zapustim bitko, v kateri sem se toliko let hrabro boril in zmagoval, odpusti mi, da se rešim kot figovec! Ne morem več.»

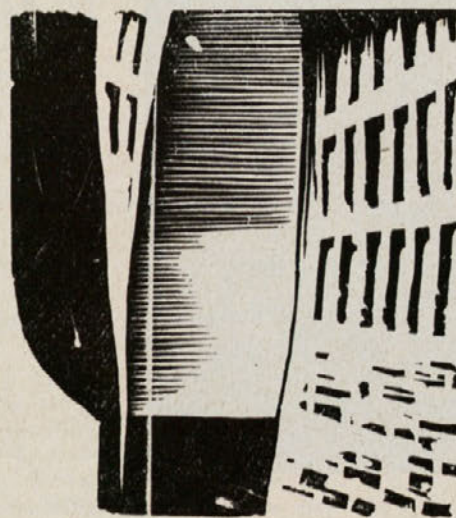
Potem ga je pa napadla pravična jeza...

«Ne!» je zavpil, «tisočkrat ne! Nihče mi ne bo mogel očitati, da sem brezplodno izgubil svoje življenje! Ne, figamož pa nisem! Niti minuto več ne bom spal na vlažni slami te preklete ječe! Ne, družba in sodnija ne bosta imeli prav!»

In kaznenec je umrl še tisto noč, premagan kakor Brutus, velik kakor Cato.

Pobrale so ga strahovite želodčne motnje, ker je bil pojedel vso svojo vlažno slamo...

Prevedel P. K.

Slika 1. Umetne terase riževih polj ob gorskem pobočju.

Slika 2. Domačini bredejo po vodi in vsako bilko posebej zasade.

Vsa Java je kakor velikanski vrt

Holandska je Javi pokazala, kako je treba voditi pravo kolonialno politiko. V Britski Indiji se res nisem dolgo mudil, pa vendar dovolj časa, da sem spoznal nasprotstva, ki se ondi očitujejo med Evropeci in domačini. Moti se, kdor misli, da Javanci duševno ne napredujejo. Skromen in vesel narod je to, in čudovito je, kaj vse se uče na ondotnih šolah. Razgovarjal sem se z Javanci, ki govore holandsko prav tako dobro kakor nemško, in to čisto mladi ljudje. Holandci so se znali spretno ogniti vsemu, kar bi jih moglo napraviti obsovažene, kakor se to godi v toliko kolonialnih deželah. Vsa Java je podobna velikemu vrtu. Ceste so moderne, da človek kar strmi; zgradil jih je bil že pred sto leti neki guverner. Ker je dežela preobljudena, je izkoriščen vsak najmanjši prostorček. Občudovanja vreden je ustroj prekopov in namakanja riževih polj, ki jih ločijo drugega od drugega majhni nasipi in ki se dvigajo v etažah po gorskih pobočjih. Zgoraj se kadi iz ognjenika. Prav tik do tja je gora zelena — same obdelane gore.

Sredi dežele, v Djodjakarti in Solu, sta dve kneževini, ki upravljata čisto samostojno svoje zemlje. V obeh mestih je guverner «starejši brat», svetovalec, nič drugega. Jaz sem bil tako srečen, da sem lahko sprejel povabilo regenta Patiha Sarwoka Mangoena Koesoema v Solu, ki me je vzel na inspeksijsko potovanje v državo Mangoenaga van VII.

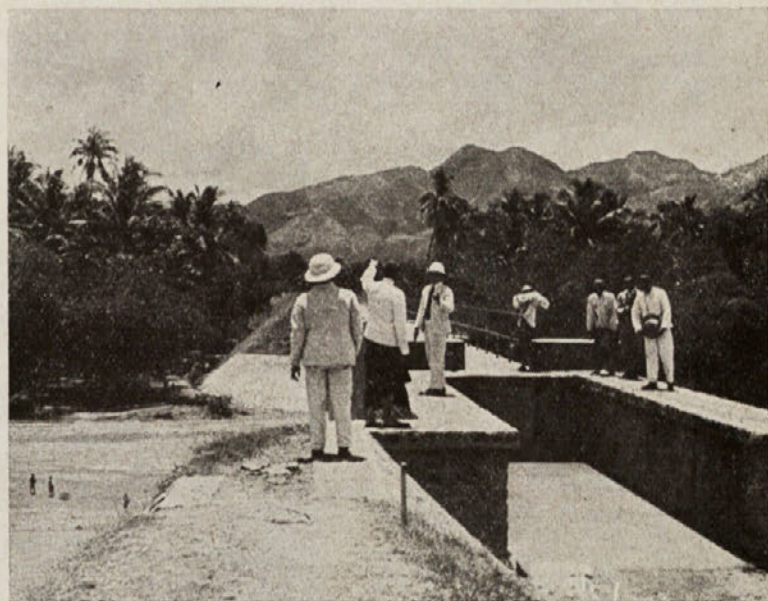
Najprej sva poiskala regenta tiste province. Potem sva inspircirala nekega javanskega vladnega zdravnika, ko je preiskoval vladne delavce, ki so bili določeni, da se zaradi prenaseljenosti izsele na Sumatro. Ti izseljenci morajo biti

vsi čisto zdravi. Potrpežljivo so sedeli na prostranem dvorišču bolnišnice, tisti pa, ki so že opravili, so pred zdravnikovimi vrati radovedno gledali preiskavo. Pri tej priložnosti sem ujel v svoj aparat državnega poglavarja, regenta Patiha (na desno s tropičnim klobukom na sliki 5), ki se je razgovarjal z regentom province (levi v belem jopiču). Potlej sva se odpeljala dalje in se za kratek čas ustavila še pred spomenikom knezovega deda (slika 6). Na naši sliki stojita pred spomenikom, ki je zgrajen v javanskem tempelskem slogu, državni poglavar in graditelj spomenika, njegov brat, po poklicu inženir, ki je v Evropi študiral. Z državnim poglavarjem sem govoril angleško, ker mi holandsčina še zmeraj dela težave in ker sem tudi sicer precej trde glave za učenje jezikov. Tudi malajščine se je tu treba učiti,

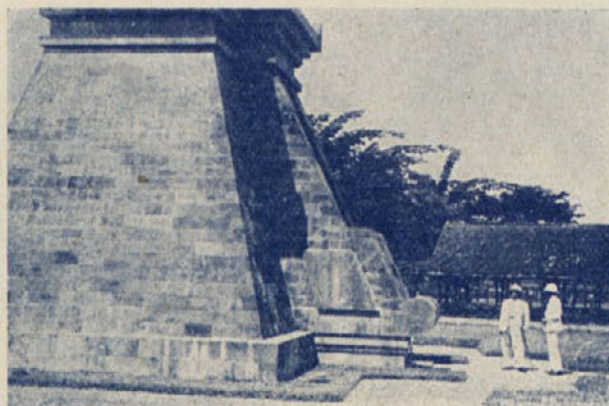
Slika 5. Bivoli orjejo zemljo kar pod vodo. Na preprostem plugu sedi Malajec.

Slika 4. Na novo zgrajen namakalni jarek. Inženirji na desni pozdravljajo s klobukom v roki oba regenta in se jima

Slika 5. Državni poglavar Patih (na desni s tropskim klobukom) se pogovarja z regentom province.

Slika 6. Spomenik knezovega deda. Pred njim državni poglavar in graditelj spomenika, njegov brat, ki je inženir.

ki se pa precej razlikuje od javanščine, kakršno govore na knežjih dvorih.

Nato sva se odpeljala dalje in se spet ustavila ob na novo zgrajenem namakalnem jarku (slika 4), kjer so naju pozdravili inženirji, ki ga grade. Sneli so klobuke z glave in se nama globoko priklanjali. Na desni spodaj so se kopali goli otroci. V ozadju palmovi gozdovi in velikansko pogorje. Malo bolj v stran (na sliki tega ni videti) stoji kočja iz bambusa, ki ima z opeko krito streho. V njej biva inženir, ki vodi dela. Pogledala sva vanjo: na sprednji verandi, ki je glavni prostor vseh ondotnih hiš, nič drugega ko nekaj umetelno pletenih stolov iz bambusa (tak stol stane 40 centov) in lesen pograd za spanje.

Gore so tukaj že prilično visoke: precej več ko 2000 metrov,

N. W. Macingay:

MODERNI KOWBOYI

V vsakem človeku gori plamenček hrepenenja po pustolovščinah. V nekaterem zaplapolja sem pa tja samo za hip, da potem spet ugasne, v drugih spet neprestano gori in se nenasitno razrašča ter si izbira vedno novih področij in novih vrst pustolovščin. Naj gre za skromen plamenček ali za močilen plamen, samo od okoliščin in od našega družabnega položaja je odvisno, kako ta plamenček zagori: ali se zadovolji s kozarcem vina, ki ga izpijemo čez mero v gostilni, ali nas pa nažene poleti okoli zemeljske oble. V prvem

primeru skoraj ni problema; po neznatni pustolovščini se vrnemo hitro spet lepo v pusto vsakdanjost. Malo bolj nerodna reč je v drugem primeru.

Morda ste že slišali o nemškem zdravniku dr. Ritterju in njegovi tovarišici, katerima se je pristudilo življenje v civilizaciji in sta si zato poiskala neobljuden otok, na katerem sta hotela preživeti svoje dneve v rajski blaženosti. Toda njiju rajski otok v Galapaškem otočju je postal privlačnost za bogate Američane. Robinzonski dvojici so se pridružili še drugi iskaleci zemeljskega

nekatero celo do 5000 metrov, obdelane, terase riža segajo precej visoko. Na sliki se razločno vidijo te terase in kako se namakajo; riž je treba neprestano namakati. Bivoli orjejo rižno polje kar pod vodo (slika 3), domačini pa bredejo po vodi in vsako bilko posebej zasade (slika 2). Dokler riž ne požene, in ne zazeleni, je silno veliko truda z njim. Izrabiti je treba do kraja ne le vso marljivost delavnega ljudstva, ampak tudi vso modrost in energijo mož, ki so odgovorni za življenje milijonov.

Ure in ure sva se vozila z avtom ob namakalnih jarkih, saj teče avtomobilska cesta tik ob njih, in otroško in kar ganljivo je bilo veselje regenta Patiha, ki je vsak čas pokazal na kaj posebnega in vzkliknil: *To vse vidite v državi Mangokoenagarana!*

raja. Med njimi so se vneli spori, ki so se končali s smrtjo dr. Ritterja, njegova družica se je pa vrnila obubožana v osovraženo civilizacijo.

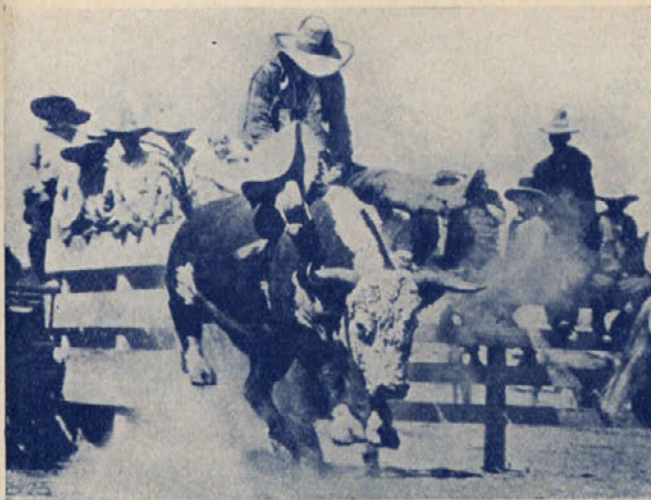
To je torej en način, kako uresničiti romantične sanje, lahko bi rekli, evropski način. Drugi, ameriški način, se v doslednosti z njim pač ne more kosati, ima pa zato to veliko prednost, da se po navadi srečno konča. Tkšnemu ameriškem Ritterju se ni treba truditi, da bi poiskal pust, osamljen otok, ampak samo telefonira ali piše podjetju «Dudu Banch» in plača določeno pristojbino.

Kakšno podjetje je to? Njegova zgodovina je tesno združena z zgodovino ameriških cowbojev, seveda samo z zadnjim dejanjem te ameriške drame, z njih koncem. Ko so cowboyi z modernizacijo živinoreje izgubili delo in za-

Neprehoden in nevaren svet, ki ga premagujejo ameriški prostovoljni cowboyi na svojih izletih v prerijsko, seveda na hrbtih dovršeno izurjenih konj.

Naporna junaštva resničnih cowbojev, ki jih morajo kazati resnični cowboys v zabavo svojih varovancev.

služek, so ostali z vso svojo romantiko pred zaprtimi prerijami. Tedaj se je pa pojavil lastnik velike farme z roba prerije in vzel v službo brezposelne cowboje. Svojo farmo, ki je ostala sicer neizpremenjena, je preuredil v velik hotel z najrazkošnejšim udobjem in povabil k sebi ameriške dr. Ritterje. Ali hočete prebiti mesec dni popolnoma ločeni od sveta? Ali se hočete za mesec dni izpremeniti v divjega cowboya, živečega v neobljudenih pustinjah? Ali hočete na svoji koži okusiti romantiko in pustolovščine Buffalo-Billovih učenec? Na takšna vprašanja naletite v propagandnih knjižicah in na letakih podjetja «Dude Ranch». Razume se, da je dosti Američanov, ki bi vse to hoteli, in da je med njimi tudi dosti takšnih, ki si to lahko tudi privoščijo.

Vse drugo je lahka reč. Američan pride na osamljeno farmo, odloži svojo ci-

Na strmem skalnatem pobočju gotovo mladi lady pohaja sapa, saj je občutek nevarnosti vendar bistven sestavni del vsake pustolovščine.

Prizor iz romantičnega življenja okoli taborskega ognja.

vilizačno lupino, se izpremeni — za zdaj seveda samo vnanje — v cowboya, in drugi dan se odpravi že na prvo težavno pot v prerijo. Ta pot je težavna seveda samo za najete prave cowboje, ki morajo družbi novepečenih cowbojev razkazovati vso svojo umetnost, da bi ustvarili okoli njih resnično ozračje prerije, in jih morajo naučiti vsaj toliko cowboyske abecede, da se lahko potem, ko se vrnejo domov, pohvalijo z izkušnjami in čarovnijami starih prerijskih volkov. Tako jašejo torej na mojstrsko izurjenih konjih po strmih skalnatih potih, taborijo v gozdovih, pečejo na ražnju meso, streljajo namišljene divje zveri, mečejo laso na ukročene zveri in prepevajo ob tabornem og-

nju sentimentalne cowboyske pesmi. Ko je dnevni spored končan, se vrača družba cowbojev na svojo farmo, ki je urejena kakor najmodernejši hotel, cowboyska lupina se umakne v omaro, prerijski prah se izpere v bleščečih se kopalnicah in v skupni jedilnici se zbero — ne cowboysi, ampak ladies and gentlemen. In ko so se zvečer pomenili o svojih pustolovščinah, popili whisky, zaigrali biljard in bridge, zaplesali ob zvokih radijske godbe, se zaključí njih naporni dan na mehkih in belih hotelskih posteljah.

Na prijazni poseki postavijo šotore in cowboysi uživajo romantiko taborskega življenja.

Kaj pravijo znamenite žene o moških

Z moškimi ni tako kakor s kipi: iz kolikor večje razdalje jih ogleduješ, toliko večji so; bolj ko se jim bližaš, bolj se krčijo — največkrat se skrčijo v nič. (Madame du Deffand.)

Večina moških nas pogosteje ljubi iz navade in izročila kakor iz okusa in izbire. Njih vedenje vsak dan dokazuje to resnico; a skoraj nobena ženska ji noče verjeti. Njeno samoljubje jo prepričuje, da je narobe res — in ona mu verjame, ne da bi imela o tem le najmanjši dokaz. (Madame d'Arconville.)

Ženska, ki en dan ni videla svojega ljubimca, meni, da je ta dan zanjo izgubljen; najnežnejši mož pa meni, da je ta dan izgubljen za ljubezen. (Madame C. de Salm.)

Mož, ki duhovito govori o ljubezni, je ljubimec srednje vrste. (George Sand.)

Če so slabotni možje časih podli, so podli zato, ker bi radi dokazali, da so močni. (Kristina Švedska.)

Mnogi zakoni današnjih dni so podobni parodiji na dobro vlado: kralj kraljuje, toda ne vlada.

Da moreš biti velik mož, je treba, da si izvršil velike reči; a to, da si izvršil velike reči, ne zadostuje zmerom, da si velik mož. (Madame d'Agoult.)

Kaj se govori

Ženske so postale že tako močne, da si morajo celo svoje ure slabosti priboriti.

Najlepše, kar more priroda moškemu povedati, mu pove ženska.

Priroda je dala moškemu moč, ženski zvijačo. Kdo je močnejši?

Če bi se mogle vse ženske sporazumeti, bi lahko vladale svet.

Vsaka ženska je amoconka. Njena slabost je njena moč, njen jezik njen meč in njena krepost njen ščit.

Žene, ki jih nosimo na rokah, najlažje padejo.

Zakon z vsem, kar je okoli njega, moreta samo dva komaj še obvladati.

Mnogih žensk se človek na najlepši način otrese, če se z njimi oženi.

Za beg pred žensko je treba pogosto prav toliko poguma kakor za beg iz življenja. Treba je orjaške moči, da izbiramo med dvema slabostima.

Ženske, ki postanejo šele v starosti pobožne, dajejo bogu to, kar je vrag zavrzel.

Najprej poljub, potem kremplji, — takšne so ženske!

Bil sem v četrti šoli, ko se je primerila ta zgodba, in dekle, ki jo je zakrivilo, je bila dvanajstletna Tončka. Ljubila sva se, — pogosto sva drug drugemu rekla to, ko sva se popoldne po šoli dobila skrivaj v parku. Takrat sva navadno hodila molče drug ob drugem. Komaj sva se upala spogledati in videla sva samo rumenorjavo listje, po katerem so šumeli najini koraki. Če sva se z očmi ujela, sva oba zardela, — kakor se pač za spodobne otroke spodobi.

Zelo sva pazila, da naju ni videl kakšen znanec, kajti zavedala sva se, da morava svoje grešne izprehode prikrivati pred svojimi starši.

Spet sva nekega dne hodila po parku. Jesensko nebo je bilo tako sinje kakor Tončkine oči in listje na drevju tako rumeno kakor njene kite. Iznenada pa je Tončka obstala in se zdrznila.

«Moj oče prihaja tamle!» je rekla in toliko da se ji niso ulile solze. Tudi jaz sem zagledal debelega možaka, prijel hitro Tončko za roko in zbežal z njo v grmovje. Obupana sva bila, kaj če naju je oče videl! Izprva sva mislila, da bi bilo najbolje, če bi se oba vrgla v vodo in utonila. Toda najprej morava dognati, ali sva bila sploh razkrinkana.

S težkim srcem sva šla domov.

Ko sem se drugi dan vrnil iz šole, me je oče sprejel z dvema klobutama in mi pomolil pod nos dopisnico. Odprto dopisnico. Na njej je bilo napisano z velikimi otroškimi črkami:

«Da ne boš v skrbeh, ti sporočam, da je ostalo najino zadnje svidenje na srečo brez posledic.

Kdaj se bova spet videla?

Tvoja Tončka.»

R.

O ženskah.

Moški začne iskati pri ženski čednosti šele takrat, ko ga njene napake več ne mikajo.

*

Nič ne boli ženske bolj kakor to, če odkrije v srcu moža, ki ga ljubi, sledove kakšne stare ljubezni.

*

Največja nesreča za moškega je, če ženske pozna, kajti potem jih šele prav nič ne pozna.

*

V kraljestvu ženskih občutkov je moški kralj, toda ne vladar.

*

Marsikatero dekle, ki se omoži, izgubi samo svoje ime.

*

Sramežljivost je najnevarnejše žensko orožje.

*

Ženske razkrivajo samo tiste skrivnosti, za katere žele, da bi jih vsi zvedeli.

*

Ženski poljubi so pogosto samo obresti za moževo ljubezen. Kapital obdrži ženska zase.

*

Ljubezen starejše ženske je podobna brzemu vlaku, ki hoče za vsako ceno nadomestiti zamudo.

*

Žene ne ljubijo laži; samo poslušujejo se jih časih.

*

Če si hoče kdo dobiti več žensk, mora samo poskrbeti, da bo svet zvedel, da ima eno. Potem prileti ljubezen k ljubezni kakor golob h golobici ali denar k bogatinu.

Njegova ZADNJA zmaga

Če je začel v družbi kdo govoriti o Renéju de Varennesu, so ga začele vse ženske pozorno poslušati. Mi smo ga vsi poznali in po večini smo mu bili nevoščljivi, ker ni imel samo vsakdanje moške lepote s pravilnimi črtami na obrazu in lepo grajenim telesom, ampak tudi vroče srce, ki se je odražalo v soju njegovih oči in v privlačnem čaru njegovega glasu. Ženske, ki so ga kdaj ljubile, ga niso mogle nikoli pozabiti.

Ta lepi in privlačni mož pa je imel veliko napak: ni mogel živeti brez izpremembe. Njegovo srce je hrepenelo po zmerom novih zmagah. Mati, ki ga je oboževala, je storila vse, da bi ga odvrnila od takšnega življenja. Sicer mu ni nikdar očitala neštetih ljubezenskih zmag in na te zmage je bila v svojem materinskem srcu skrivaj kar ponosna, bala se je pa le posledic, ki bi utegnile kdaj nastati, ker je René končal vsako ljubezen brezobzirno in nepričakovano.

Naposled je res prišla katastrofa. V tem času je bila Renéjeva ljubica gospodična Germaina S., znana igralka. Ljubila ga je naravnost blazno in morda ga prav zaradi tega ni mogla dolgo ohraniti zase. Že po dveh mesecih je iznenada pretrgal z njo vse zveze. Njene prošnje in grožnje niso nič zalegle.

Kmalu nato je dobil René novo prijateljico, mlado in lepo gospo Suzano S. Germaina mu tega ni mogla odpustiti. Neka dne, ko je René s Suzano prišel iz restavuranta, je skočila predenj neka ženska, in preden se je zavedel, ga je polila po obrazu z neko tekočino. Trenutek nato se je René de Varennes valjal po tleh in tulil od bolečin.

Ta ženska je bila igralka Germaina S.

Zdravniki so storili vse, da bi pomagali mlademu človeku, toga zastoj. Kislina je že opravila svoje uničevalno delo. Lepi René ni ostal samo izkažen za vse življenje, ampak tudi slep.

Med dolgotrajnim zdravljenjem je pogosto segel z roko čez obraz in otipaval strašne sledove opeklin. Premišljal je, kakšne morajo biti zdaj njegove oči, ki so nekoč tako vroče sijale, in njegove ustnice, po katerih je nekoč hrepenelo toliko žensk.

Ko so prihajali k njemu prijatelji, je zaman izkušal ujeti koga, ki bi se bil zgražal nad njegovim obrazom. Vsi, zlasti pa mati, so ga izkušali prepričati, da so ostale vzlic opeklinam črte njegovega obraza skoraj neizpremenjene.

«Vem,» je nekoč rekel materi, «da sem zate ostal isti, kakršen sem bil nekoč. Toda nekaj bi rad vedel. Ali bom mogel še kdaj obuditi ljubezen v kakšni ženski.»

Zavest, da je grd in še slab hkrati, ga je še bolj zapeljala, ko je zapazil, da je vzela njegova mati v službo neko mlado dekle, ki ji je moralo z branjem krajšati čas.

Iz materine sobe je pogosto ujel svež in zvočen glas, in kar obupavati je začel, kadar je pomislil, s kakšno grozo bi se to dekle umaknilo od njega, če bi ga videlo.

Počasi se je začel za to dekle čedalje bolj zanimati.

Od matere, ki se je delala, kakor bi nič ne slutila, je zvedel, da je dekletu Marta ime, da ima dva in dvajset let, srnje oči in prelepe svetle, kodraste lase.

René se je trudil, da bi je nikjer ne srečal. Toda neki večer, ko je hodil po vrtu, je le zaslišal njene korake. Bilo je prepozno, da bi se bil umaknil in podzavestno si je naglo z rokami zakril obraz. Dekle se je za trenutek ustavilo pred njim, kakor bi se bilo pomišljalo. René je bil prepričan, da pojde mimo njega, toda ona mu je mirno rekla:

«Oprostite, mislila sem, da ni nikogar na vrtu...»

«Jaz vas moram prositi, da mi oprostite,» je odvrnil, ko je začul njen glas. «Pravkar sem hotel iti. Žal mi je, da sem vas s svojo prisotnostjo prestrašil...»

Šel je nekaj korakov dalje, ko je dekle iznenada reklo: «Zakaj bi me bili prestrašili? ... Saj niste prav nič strašni!» Utihnila je, kakor bi bila rekla te besede proti svoji volji. «Če bi vam pokazal svoj obraz, bi se zgrozili in pobegnili,» je bolno šepnil René.

«Nekaj dni obraza vendar ne more toliko izpremeniti!»

«To pravite vi, ki me še niste videli...»

«Saj sem vas pred dnevi videla, ko ste šli skozi salon. Potajila sem se v kotu in sem vas opazovala.»

René je vzdrltel in roki sta mu padli z obraza.

«Videli ste me... pa vzlic temu z menoj govorite tako... razumem, iz usmiljenja...»

«Ne,» je odločno dejala dekle. «To ni usmiljenje.»

Marta je postala Renéjeva prijateljica.

Vsak večer, ko so že vsi spali, se je splazila v njegovo sobo. Časih sta se skupaj izprehajala po vrtu in dolgo sedela ob jeta na klopi, tam blizu, kjer sta se prvič srečala.

To ni bilo več ljubimkanje brez ljubezni kakor prej. René je ljubil to dekle z nedolžno ljubeznijo mladeniča in hkrati s poslednjo strastjo zrelega človeka. Ali ni bila to njegova poslednja zmaga, najdragocenejša med vsemi?

Tako je minilo nekaj tednov, in čas je izpremenil vsa njegova občutja. Že se je odločil, da bo svoji materi vse odkril in da jo bo prosil dovoljenja, da vzame Marto za ženo.

Neki večer pa Marte ni bilo ob pravi uri na sestanek. Ker ni mogel premagati svoje nestrpnosti, je šel iz sobe, da jo poišče. Ko je prišel v salon, se je začudil, ker je čul iz sosedne sobe glasove. Radoveden je bil, kdo se tako pozno še pogovarja z njegovo materjo, in stopil je bliže ter prisluhnil.

Še bolj se je začudil, ko je spoznal Martin glas. Toda ta glas ni bil tako umirjen in vljuden kakor drugače. Govorila je glasno in skoraj odurno, njegova mati pa ponižno, kakor bi jo bila prosila.

Potem je čul svojo mater:

«Samo še en mesec,» je moledovala. «Dajte mi časa, da ga pripravim na vaš odhod. Tako strašno razočaranje bi ga ubilo. Ali hočete še več denarja? Samo recite mi. Vse vam bom dala, kar boste hoteli.»

«Ne, ne, ne! Za ves denar na svetu ne. Sicer sem res samo izgubljeno dekle, ki se mora vsakomur prodajati, toda zdaj ne morem več. Ne morem. Vsako noč poljubljati tiste strašne ustnice...»

«Za božje ime, molčite! Kupila sem vas in vas vzela v hišo, da odigrate to komedijo. Hotela sem rešiti svojega otroka obupa. Vem, ubil bi se bil. Usmilite se me vendar!»

«Ne, niti en dan več! Tega strašnega obraza ne morem več gledati. Omotica se me loteva, kadar se mu približam.»

«Rotim vas! Vzemite tole biserno ovratnico. Samo še nekaj dni ostanite vsaj.»

In gospa de Varennes je odprla omaro.

*

Ko je nekaj minut nato stopila Marta v Renéjevo sobo, se je začudila, ker je bilo vse temno.

«Dragi, ali sem prišla tako pozno? Ali me nisi več pričakoval?»

Ker ni dobila odgovora, je stopila proti postelji. Sredi sobe pa se je spotaknila čez neko telo. Na njen strašni krik je prihitela gospa de Varennes in prižgala luč.

René je ležal na tleh. Glavo si je bil s strašnimi udarci z britvijo skoraj odrezal od telesa.

Gospa de Varennes se je brez zavesti zgrudila čez truplo svojega sina, dekle pa je boso in v okrvavljeni obleki zbežalo po hodniku in po stopnicah v gluho noč.

R.

SREČEN MOŽ

Nevarno je drugim uravnavati življenje, in mnogokrat sem občudoval samozavest politikov, reformatorjev in njim podobnih ljudi, ki vsiljujejo svojim sodržavljanom pravila, katera izpreminjajo njih navade in nazore. Zmerom sem se bal svetovati drugemu, zakaj kako je mogoče dajati komu nasvete, ako ga ne poznamo tako kakor same sebe. O sebi vem zelo malo, o drugih pa sploh nič. Vsakdo izmed nas je jetnik v osamelem stolpu in se sporazumeva z drugimi jetniki, ki tvorijo ljudstvo, po običajnih znamenjih, katera pa nimajo zanje istega pomena kakor za nas. In življenje je na nesrečo stvar, ki se živi samo enkrat; napake so često nepopravljive — in kdo sem jaz, da bi mogel komu svetovati, kako naj ravna? Življenje je huda zadeva; sam sem se o tem prepričal, hoteč svoje lastno življenje napraviti kolikor mogoče popolno. Nikoli nisem bil v izkušnji, da bi učil svojega sosedu, kako naj si uredi svoje življenje.

Enkrat pa vem, da sem dobro svetoval. Takrat sem bil mlad in sem skromno živel v Londonu. Ko sem neko popoldne ravno hotel prenehati z delom, je nekdo pozvonil. Odprl sem in pred menoj je stal neznan človek. Vprašal je, ali sme vstopiti. Peljal sem ga v sobo in mu ponudil sedež. Bil je nekoliko v zadregi. Ponudil sem mu cigareto; trajalo je precej dolgo, preden si jo je prižgal.

«Oprostite, da vas motim», se je opravičeval. «Moje ime je Stefens in sem zdravnik. Vi ste tudi zdravnik, kajne?»

«Sem, toda ne izvršujem prakse.»

«Ne, to vem. Nedavno sem čital vašo knjigo o Španiji in sem vas hotel nekaj vprašati.»

«Bojim se, da to ni posebno dobra knjiga...»

«Res pa je, da o Španiji nekaj veste, in jaz ne poznam nikogar drugega, da bi se mogel nanj obrniti. Prišel sem vas nekaj prosit.»

«Prosim, prosim.»

«Upam, da mi boste kot popolnemu tujcu oprostili. Nočem vam pripovedovati svoje življenjske povesti.»

Kadar ljudje takole začenjajo, vem, pri čem sem. Ampak nič ne de, nasprotno — še zanima me to.

«Vzgojili sta me dve teti. Nikoli nisem bil nikjer, nikoli nisem ničesar podvzel. Šest let sem oženjen in nimam otrok. Zdravnik sem v bolnici, a ne morem več prenašati takega življenja.»

Nekaj čudno mikavnega je bilo v teh kratkih stavkih. Imeli so nekaj prepričujočega v sebi. Ko je vstopil, se nisem dosti zmenil zanj, a zdaj sem si ga dobro ogledal. Bil je majhen, močan, okrog trideset let star, okroglega obraza in temnih, iskrih očeh.

«Saj veste, kako živi zdravnik v bolnici. Dan je enak dnevu. In to je vse, kar me čaka do konca življenja. Mislite, da je tako življenje vredno...?»

«To je vendar vaša eksistenca.»

«Da, ta posel mi donša dovolj denarja.»

«Še zmerom ne vem, zakaj ste prav za prav k meni prišli...»

«Prišel sem vas prašat, ali bi imel v Španiji kot angleški zdravnik kaj uspeha.»

«Zakaj ravno v Španiji?»

«Ne vem; kar tako se mi je zahotelo.»

«To ni kakor Karmen», sem se zasmejal.

«Ampak sonce je tam, dobro vino, tam so barve in tam se da dihati. Slišal sem, da v Sevilli ni angleškega zdravnika. Mislite, da bi se mogel tam preživljati? Saj vem: neumnost je, da hočem pustiti stalno službo za dvomljivo.»

«Kaj pravi vaša žena k temu?»

«Pripravljena je iti z menoj.»

«To je velik pogum.»

«Vem — toda če rečete, naj to storim, bom storil; če rečete, naj ostanem, bom ostal.»

Upri je vame svoje oči in čutil sem, da govori resnico. Nekaj časa sem premišljal.

*Vaša nežna polt
rabi zaščito!*

Katera žena ne bi hotela obvarovati svojo polt od vplivov slabega vremena in prahu? Čeprav je nemogoče popolnoma ustreči tej želji, imamo danes vseeno zanesljivo sredstvo, ki varuje polt — Elida kremo Ideal. Elida krema Ideal, ta izvrstna krema za podnevi, nevidno obdaja Vašo kožo in jo varuje od vremenskih vplivov. Obenem kožo tudi neguje in polepša, ker vsebuje učinkoviti hamamelis.

ELIDA
KREMA
IDEAL

Pomladite kožo!
Privoščite ji tudi ponoči pravilno nego. Elida Citron Cold Cream čisti in hrani kožo ter jo ohrani svežo in čisto.

«Gre za vso vašo bodočnost, in zato se morate sami odločiti. Toda toliko vam lahko povem: če vam ni za denar in ste zadovoljni, ako zaslužite toliko, da boste lahko živeli, potem se odpeljite, zakaj to bo krasno življenje.»

Odšel je, in jaz sem mislil nanj en dan — dva — potem pa sem ga pozabil.

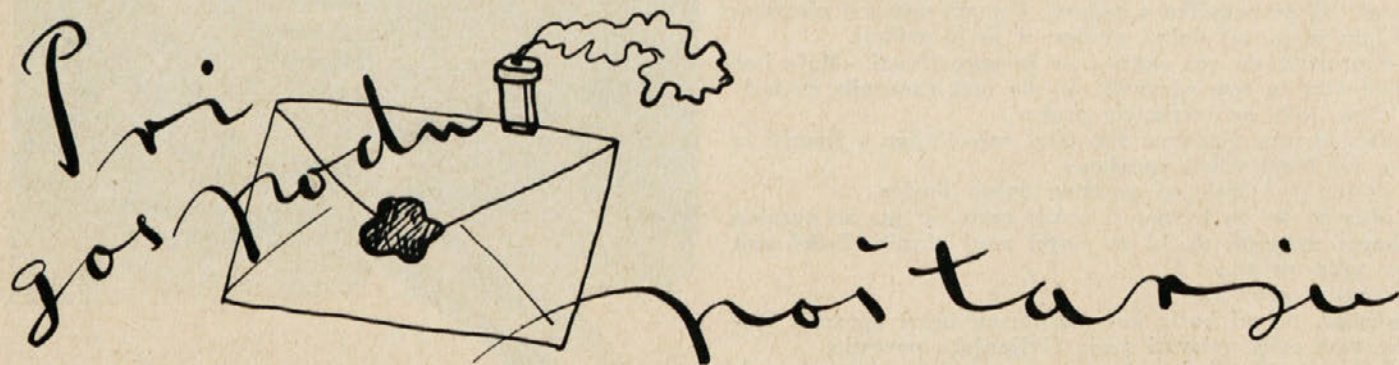
Nekako po petnajstih letih sem se ustavil za nekaj dni v Seville, in ker se nisem počutil dobro, sem vprašal vratarja, ali je v mestu angleški zdravnik. Rekel je, da je, in mi je dal naslov. Vzel sem taksi; ravno ko je voz obstal pred hišo, je stopil iz nje majhen debel mož. Nekoliko je ostrmel, ko me je uzrl.

«Ali prihajate k meni?» je vprašal. «Sem angleški zdravnik.»

Povedal sem mu, po kaj prihajam. Pozval me je, naj vstopim. Živel je v španski hiši, precej veliki, ordinaciji pa je imel dokaj v neredu. Preiskal me je; ko sem ga vprašal, koliko sem dolžan, je odgovoril: «Nič.» — «Zakaj ne?» — «Ali se me ne spominjate? Tu sem zato, ker ste mi vi svetovali tako. Vse moje življenje ste izpremenili. Moje ime je Stefens.»

Niti sanjalo se mi ni, o čem govori; šele ko mi je omenil najin pogovor pred leti, sem se spomnil.

Anton Cenov:

Zadnjič smo pokopali mlado ženo našega starega poštarja Sladkoperceva. Ko je bila lepa ženka že pod zemljo, smo se napotili, po starem običaju naših dedov in očetov, v poštarjevo stanovanje, da bi se «spominjali» pokojnice.

Ko so bili prinesli na mizo kolače, je stari vdovec bridko zajokal in dejal:

«Tile kolači imajo prav tako zdravo, lepo rjavo barvo kakor moja rajnica. Prav tako so lepi! Bog ji daj vse dobro!»

«Da, da,» so pritrdili pogrebci, «zares lepo ženo si imel... Bila je imenitna, posebna pojava!...»

«Da... Vsak, kdor jo je pogledal, jo je občudoval... Toda, gospodje, jaz je nisem ljubil zaradi njene lepote in tudi ne zastran njenega dobrega srca. Te dve svojstvi sta nekako naravni ženski lastnosti in na tem svetu nista bogve kaj redki. Ljubil sem jo pa zbog neke druge njene duhovne svojine. Pokojnica, Bog ji daj milost in nebesa, mi je bila ljuba zato, ker je pri vsej svoji živahnosti in bodrosti ostala zvesta možu. Nikdar me ni varala, pa je imela komaj dvajset let, jaz pa se že bližam šestdesetim. Bila je zvesta staremu možu!»

Diakon, ki je z nami obedoval, je dvomljivo pohrkaval in pokašljeval.

«Vam se to ne zdi verjetno?» ga je vprašal vdovec in se okrenil k njemu.

«Ne, da bi ne verjel, je odvrnil diakon v zadregi. «Hotel sem pač samo... Mlade gospe so dandanašnji nekoliko pre... Kako bi dejal?... No, sestanki, skupne večerje, saj me razumete...»

«Vi dvomite, kakor vidim. Toda hočem vam vse dokazati. Ohranil sem si njeno zvestobo z različnimi sredstvi, s pripomočki tako rekoč strateškega značaja, s pomočjo ne-

«Mnogokrat sem si mislil, ali vas bom še kdaj videl,» je rekel, «tako sem si želel, da bi se vam mogel zahvaliti za to, kar ste zame storili.»

«Torej je bil to uspeh?»

Ogledoval sem si ga. Bil je debel in plešast, toda oči so mu veselo žarele — bil je čisto zadovoljen. Njegova obleka je bila obnošena, po špansko ukrojena. Težko bi se mu človek zaupal, če bi si moral dati operirati slepič, toda veselejšega družabnika pri čaši vina bi si komaj mogel misliti...

«Saj ste bili vendar oženjeni,» sem dejal.

«Da. Moji ženi na španskem ni ugajalo pa se je vrnila na Angleško.»

«To mi je res žal.»

Pogledal me je in oči so se mu smejale.

«V življenju se da marsikaj nadomestiti,» je zašepetal. Še ni izgovoril do konca, ko je stopila v sobo španka, ne več mlada, pač pa zelo lepa in v najboljših letih. Govorila je z njim špansko; videl sem, da je gospodarica v hiši.

Ko me je spremljal iz sobe, je dejal: «Takrat ste mi rekli: če se odpeljem sem, bom zaslužil ravno dovolj, da se bom preživljal, a imel bom krasno življenje. Imeli ste prav. Reven sem in reven ostanem, toda živel sem lepo. Ne zamenjal bi svojega življenja z nobenim kraljem na svetu.»

kakšnega trdnjavskega obzidja. Samo zaradi mojega pametnega ravnanja me žena nikakor ni mogla varati. Uporabljal sem za obrambo svoje zakonske postelje neko svojevrstno zvijačo. Poznam namreč določne besede, nekakšna posebna gesla... Povedal sem tiste besede — pa je zadostovalo. Bil sem si ženske zvestobe popolnoma v svesti in sem mogel mirno spati.»

«Kakšne pa so tiste besede?»

«Popolnoma preproste so. Raztrosil sem bil po mestu neko zlo govorico, ki vam je prav gotovo znana. Rekel sem bil namreč vsakomur: «Moja žena Aljona ima razmerje s policijskim mojstrom Ivanom Aleksejevičem Salihvackim!» Te besede so zadostovale. Nihče se ni upal bližati moji ženi, iz strahu pred jezo policijskega mojstra. Često so ljudje celo bežali pred njo, če so jo le ugledali, da bi si Salihvacki česa ne domislil. Ha, ha, ha! Zakaj če bi se kdo s tem brkatim despotom kam zapletel, bi poslej ne doživel več nobenega veselega dne. Ta mož postave ti naprti namreč takoj cel tucat protokolov zastran prestopkov zoper higienske naredbe. Ali pa na primer: če bo videl tvojo mačko na cesti, bo precej sestavil protokol, kakor da je to živina, ki se brez nadzorstva potepa okrog.»

«Torej vaša žena z Ivanom Aleksejevičem ni imela nobenega razmerja?» smo ga vprašali osupli, z dolgimi obrazi.

«Ne, to je bila pač samo moja zvijača... Ha, ha, ha!... Da, da, mladeniči, to pot sem vas dobro okanil, kaj? Saj to je bil le dovtip, obrambne besede, strateško sredstvo!»

Skoro tri minute smo vsi molčali. Nemi smo sedeli za mizo. Sramotno in razžaljivo se nam je zdelo, da nas je bil ta debelušni rdečenosi, starikavi dedec tako imenitno potegnul.

«No, če bo božja volja, se boste pa še enkrat poročili!» je godrnjal diakon.

Prevedel P. K.

Besednjak francoskega humorja

Francoski humoristi, zbrani v Akademiji humorja, so izdali «Enciklopedijo francoskega humorja», iz katere prinašamo nekaj vzorcev. Med njenimi avtorji so tudi najbolj upoštevani francoski pisatelji.

avantura: žene se ne morejo nikoli potolažiti, da je niso spoznale;

bankerot: začetek bogatenja;

častna beseda: stvar, ki je tako malo vredna, da jo vsakdo rad da;

človekoljubnost: popravljanje svojih napak na drugih ljudeh;

da: zakonski okori;

desert: poslednje upanje pri slabem kosilu;

divan: postelja, ki se sramuje svojega imena;

drag kamen: potni list za ves svet.

družabnik: špekulant, ki se izdaja za dobrotnika;

glasba: esperanto glasov;

iskrenost: trenutek raztresenosti;

izhod: pogled na vhod od zadaj;

jahta: najdražji pripomoček za bljuvanje;

jesen: pomlad zime;

knjižnica: del pohištva, v katerem puščajo osli telečje vezave;

lasulja: lasje kot premičnina;

leta: starost drugih ljudi;

miloščina: zavarovanje proti temu, da bi človeka vest pekla;

mir: sreča med narodi ali zakonci, dosežena z vojno;

možgani: hiša, ki je pogosto prazna;

napitnina: izsiljen prostovoljni dar;

napredek: katalog novosti;

narod: suveren, ki hoče, da bi mu nekdo zapovedoval;

neumnost: nekaj, v čemer se vsi ujemajo;

obdukcija: poslednja netaktnost;

odlikovanje: bolezen višjih častnikov;

odmev: jecljanje prirode;

oprostiti: prositi nekoga, da napravi napako še enkrat;

pešec: največja ovira cestnega prometa;

ploskanje: izraz veselja, da je predstave že konec;

pogreb: ceremonija, pri kateri ostane glavni udeleženec čisto hladen;

poslušanje: največje junaštvo klepetачev;

preproga: nesrečnica, ki jo najprej pohodijo, potem pa še nabijejo;

raj: kazen za dosmrtno srečo;

razsipanje denarja: način, s katerim se človek ogne trgovskim in poslovnim izgubam;

redka priložnost: to, kar lahko vidite v vsaki izložbi;

rep: pasji smeh;

servieta: v službi povišana cunja;

sinekura: lenoba kot posledica poklica;

smelost: lahkomiselnost, ki se je posrečila;

solza: ženski dokaz;

solventnost: presenečenje za eksekutorja;

spomin: album za neumnosti in razočaranja;

srečen slučaj: pojasnilo za uspeh drugega človeka;

statistika: muzej zablod;

tašča: nasprotnikov odvetnik;

umazan človek: bivši prijatelj;

umetnost: slika prirode, ki se ji človek prilizuje;

vagabund: turist iz sile;

vljudnost: navada, ki ni več v navadi;

vol: tovariš, ki je imel v življenju uspehe;

zakon: po postavah dovoljena vojna;

zapeljivec: človek, ki takoj pride na stvar;

zapor: ustavitev prometa zaradi prometne nezgode;

zastavek: to, kar je nekdo izgubil;

zastava: ideal na polici;

zehanje: nenaмерavan izraz kritike.

V drželi 1000 otokov

ob sinji, sončni gladini Adrije, na Rabu in na Hvaru, ob praviljčnem obrežju Dubrovnika, ob fjordu Kotora se je že davno pričela kopalna sezona.

Pomnite, da morajo biti vse Vaše kopalne potrebščine, obrežna pidžama, kopalni plašč itd. Indanthren pobarvane! Če ne, Vam oblede barve na soncu in na zraku. Indanthren pa je odporen kakor nobeno drugo blago proti soncu, pesku in morju, ki izjedajo barvo.

Ampak pazite, prosim, na znano Indanthren varstveno znamkol

«Da, gromska strela!» je zagodrnjal Bardley, tehnični ravnatelj ameriške letalske družbe, ko mu je pri obedu izročil brzojavni sel najnovejše poročilo: «Kaj smo prav za prav? Letalci ali ali družba za uničevanje mrčesa?»

«Po mizerni plači bi sklepal, da smo družba zoper mrčesa», sem rekel precej glasno.

«Tako? Res?» je zagornjal Bardley. «No, pa naj bo enkrat vaša prava! Torej hitro! Čez pol ure bomo startali, in sicer...» pogledal je na brzojavko v roki — «v Texas, na farmo gospoda Jamesa Leena. Naprej!»

V pol uri sem stal v letalski obleki pri svojem stroju.

«Torej čujte», je dejal Bardley in sedel na veliko pločevinasto posodo. «Napravimo majhen lovski izlet na farmo gospoda Leena, enega najbogatejših farmarjev, razumete?»

«Lovski izlet?» sem vprašal. «Kaj naj to pomeni?»

«Kobilice, seveda», je rekel malomarno Bradley. «Kobilice. Gospod Leen se za te živalice kajpada zelo zanima, zlasti ker se pripravljajo, da mu ogledajo vso farmo! Zato je hotel od nas letalo s primontiranim razmetačem — prosim, tako stoji dobesedno v brzojavki — katero bi metalo neko strupeno tekočino, ki jo imajo na farmi že pripravljeno, na te zverine... No, in jaz sem izbral vas. Če boste s temi živalcami tako predrzni kakor z menoj, jih gotovo užgete. Torej. Naj velja, kar hoče!»

S temi besedami je izginil; prej pa mi je še stisnil mapo v roke, na kateri je bila natanko označena farma gospoda Leena.

Čez nekaj minut je bil pritrjen tudi drugi razmetač k letalu in jaz sem krenil proti farmi.

Da so v tistih krajih napravile velikanske trume kobilic farmarjem neizmerno škodo, sem bral že v časopisih. Manj jasna pa mi je bila vloga, ki naj bi jo jaz igral.

Ko sem sedel nasproti gospodu Leenu, obilnemu polnokrvnemu Američanu, ki je le nerad jemal svojo pipo iz ust in prav za prav samo takrat, kadar jo je hotel iznova natlačiti, sem zvedel natančnejše podrobnosti svoje naloge.

Prvič, da so lani sosedno farmo napadle trume kobilic in jo tako temeljito ogledale, da so ostale od govedi, ki je

niso mogli o pravem času spraviti na varno, samo gole kosti. Žetve seveda ni ostalo na polju niti stebelce.

Danes se da sicer naprej določiti smer velikanskih trum tega mrčesa, toda na žalost se ne dajo naprej določiti kraji, kamor sejejo kobilice, da si počiše. Letos določena smer gre preko farme gospoda Leena. Če bi si morda izbrale to polje za svoje počivališče, bi bila moja naloga, da z letala vse te kraje zaplavim s strupenimi plini in uničim živali ali jih vsaj preženem.

«Na srečo ima vaš stroj zaprto pilotsko kabino», je dejal gospod Leen.

«Zakaj?» vprašam naivno.

«No, ker te nepregledne jate kobilic napadajo tudi ljudi in ostanejo po njih tudi samo kosti. Če bi torej zašli z odprtim strojem med te zveri...»

Misel na to grozo ga je najbrže osupila, ker je vzel pipo iz ust.

«Lahko si medtem napolnite posode s strupeno zmesjo in potem vam pokazem vašo sobo. Do jutri je še dovolj časa...»

Druge jutro me je zbudilo trkanje po vratih in zbor vznemirjenih glasov. Kobilice se bližajo!

Brž se oblečem; stroj je že pripravljen. Propeler brni. Kažejo mi približno smer; stroj starta...

Farma je bila celo za ameriške pojme nenavadno razsežna. Letel sem dobre pol ure, preden sem priletel do mejnih znamenj, čez katera ne smem leteti. Ne vidim prav ničesar. Zasukam se više v zrak... Zdajci se mi zdi, da se jutruji svet spet umika mraku... In zdaj bolj čutim, kakor vidim, vzrok...

Neizmeren teman oblak se je vrnil med mene in med sonce. Kobilice!

Sekundo pozneje že brenčijo prve predstraže te ogromne letalske armade proti mojemu stroju. Nato pa glavna armada. Skrajni čas je — da začnem. Postavim stroj na levo krilo in odprem zaklopke plinske posode. Nato se zapelim proti svojim sovražnikom, letim vzdolž njih fronte. Strupeni plin meče široke bele oblake v velikanske črne megle. Na tisoče živali pada omamljenih na tla. Toda so še milijoni, milijoni lačnih, okriljenih velikih kobilic, ki jih nagon sili dalje...

Poizkusim novo taktiko, stisnem vištnsko krmilo in dvignem stroj nad siva krdela, ki se zdijo nepregledna... Od

zgoraj pada strupena zmes na črne oblake pod menoj... To je uspeh! Mrtvi mrčes pokriva tla v širini več kilometrov...

Letim kar najtesneje nad trumo kobilic, da bi niti kapljice smrtonosne tekočine zaman ne potratil.

Toda nenadno začne motor popuščati... hkrati me potiska veter k tlom... sekundo nato je moj stroj sredi šumeče trume in propeler mečka na tisoče teles mrčesa. Zdi se, kakor da se propeler zariva v kašo. Pridal sem plina, toda stroj leti zmeraj težje. Okrog mene je popolna tema...

Stroj leti očitno s čedalje manjšo brzino. Menda je tega kriva kaša, ki jo meče propeler na stroj. Potem opazim, da sem le nekaj metrov nad zemljo. Zdaj, ko je propeler utihnil, slišim bobnanje malih teles na trup in stene kabine.

Zdajci se spomnim spet na strupeno posodo. Stlačena strupena para siči ven. Toda kaj ko bi veter zagnal strupeno

SVEŽOST PRI PREBUJENJU!

Kako prijeten je občutek, ko se zjutraj prebudimo z dobro spočitimi udi! Samo nekoliko kapljic kolinske vode „Soir de Paris“ Vas osveži, okrepi in ponovno poživi. Ta sijajna tekočina je dvojno parfimirana z Vašim priljubljenim znamenitim parfumom „Soir de Paris“ Bourjois.

Eau de Cologne
BOURJOIS
★ Soir de Paris ★

Večji tek

Vam bo prinesel tudi večjo moč. Še večji tek pa se zbuja sedaj Vaši koži. Kopljite in sončite se, toda krepite svojo kožo z aktivnim kolesterolom Solea kreme in čudili se boste.

paro naravnost vame? Bog ve, kako te pare vplivajo na ljudi.

Kaj sedaj? Ako se le zganem iz kabine, me bodo živali v desetih minutah oglodale do kosti. Ampak večno vendar ne morem ostati tu kot ujetnik kobilic!

Vse je odvisno od tega, ali bom mogel uničiti glavno vojsko napadalcev.

Nekaj malega sem pojedel in izkušal pri svitu majhne svetilke čitati časopis. Pri tem me je neprestano zaletavanje kobilic v stene kabine vznemirjalo skoraj do blaznosti.

Če bo tako, skočim iz letala.

Čez nekaj časa, ki se mi je zdela cela večnost, ki pa jo je moja ura odmerila na pet minut, vidim danes že vdrugeč vzhajajoče sonce. Ostanki kobilic so odleteli, rešen sem!

Skočim iz stroja in padem do kolen v morje mrtvih kobilic, ki pokrivajo tla. Propeler, steklo oken — vse je pokrito z gosto kašo razmečkanih kobilic...

Potem slišim zopet brnenje propelerja, le težko se dviga stroj in čez pol ure pristajam spet na farmi gospoda Leena, ki mi stiska roko, da bi mi jo skoraj izvil iz sklepov.

Zdaj sem šele slišal, da so že čisto obupali nad mojo rešitvijo in da sem svojo nalogo izvrstno izpolnil.

Toda še zdaj sem nervozen, če čujem kovinsko brnenje kril tega mrčesa...

S. T.:

Rešitelj življenja

John Colley je bil poštenjak in je rad pomagal ljudem, ne da bi bil to obešal na veliki zvon. Ko je v baru «City» opazil Adolpha Keitha, si je takoj dejal: «Temu človeku moram pomagati!» Brez odlašanja je sedel k njegovi mizi, si naročil pijačo in začel gledati soseda.

Adolph Keith je buljil oči predse. Po smrtnobledem obrazu in drhtečih rokah je vsakdo lahko spoznal duševno razpoloženje nesrečnega mladeniča. «Kandidat za samomor», je ugotovil John Colley in se poizkusil z njim zaplesti v pogovor. Nekaj časa je zastoj govoril, naposled pa se je Keith le obrnil proti njemu. Zajecjal je:

«Vsega je konec!»

«Neumnost!» je vzkliknil John Colley.

John Colley se je primaknil bliže k njemu in ga vprašal s pridušenim glasom:

«Nesrečna ljubezen?»

Adolph je odkimal.

«Torej denar?»

Adolph se je prestrašil, prebledel in hitro segel v žep. V grozi je šepnil:

«Ali ste od policije?»

«Jaz? Ne. Nič se ne bojte in pustite svoj pihalnik. Kaj pa se je prav za prav zgodilo? Majhna poneverba, a?»

Keith je prikimal.

«Koliko?»

«Dva tisoč funtov... in jutri bo v blagajni revizija...»

«A če bi ne bilo revizije?» je naglo vprašal Colley.

Adolphove oči so oživele. Vznemirjeno je šepnil:

«Potem... potem bi bil rešen! Če bi imel le teden dni časa. Teden dni ali, recimo, deset dni. Lahko bi dobil denar... Moj stric je bogat... Toda do jutri...»

John Colley je udaril obupanca po rami.

«Poslušajte! Pomagal vam bom iz zagate. Posodil vam bom denar!»

Adolph ga je debelo pogledal.

«Vi mi ga boste posodili? Dva tisoč funtov?»

«Da, posodil vam bom ta dva tisočaka — recimo za štirinajst dni!» je slovesno in resno dejal John Colley in vzel iz listnice dvajset čisto novih stotakov. Potem mu je velel:

«Preštejte!»

Adolph Keith je podzavestno štel. Ko je odprl usta, da bi nekaj rekel, mu je dejal Colley:

«Prosim, molčite. Napišite mi potrdilo, da ste denar dobili. Danes štirinajst dni vas bom čakal tu v baru in vrnil mi boste vse z obrestmi. Kolikšne bodo te obresti, to prepuščam vam. V redu?»

Adolph je prikimal, napisal potrdilo in ga izročil Johnu. Ta ga je samo preletel s pogledom in vstal:

«V redu! Torej danes štirinajst dni tu v baru. Zdaj pa, good bye, boy!»

Veramon - ovitek z 2 tabletama

Ta zavojček zmore odslej vsakdo. Prosimo napravite poizkus in prepričali se boste o naglem učinku pri glavobolu, zobobolu in bolečinah zaradi ran.

VERAMON

Schering

Cevke z 10 in 20 tabletami.
Ovitek z 2 tabletama

Oglas reg. pod št. Br. 25.409 od 4. X. 1937

Čez štirinajst dni, natanko ob dogovorjeni uri, je prišel Adolph Keith v bar «City». Njegovega rešitelja še ni bilo. Nestrpnost ga je čakal. Naposled je Colley le prišel. Keith je veselo planil pokonci in mu šel naproti.

John Colley se je veselo smehljajal.

«Ali je vse v redu?»

«Da, revizija se je srečno končala. Nihče ni ničesar zaslutil. Gospod, rešili ste mi življenje...»

Colley je odmahnil z roko.

«Ni vredno besede! Ali imate denar?»

Adolph je mrzlično segel v žep in privlekel od ondod že prešteti in pripravljeni denar in ga pomolil Johnu Colleyu. Ta je bankovce počasi preštel in zadovoljno prikimal.

«All right! Veseli me, da sem vam mogel pomagati.»

«Recite mi, kako naj se vam zahvalim?» je ves ganjen zajecjal Keith.

Colley se je posmejal.

«Da bi se mi zahvalili? Pa res ni potrebno. Nasprotno... nasprotno!...» In John Colley je vzel klobuk in se obrnil proti vratom.

«Ali so moji bankovci še v blagajni?» je vprašal.

«Ne, takoj drugi dan smo jih oddali. Toda zakaj vprašujete?» se je začudil Keith.

«Bili so namreč ponarejeni», je še rekel John Colley, potem pa je izginil v noči.

Ali je bilo pred 100 LETI boljše?

Poveljevalci preteklosti bi nas tako radi prepričali, da je bilo v starih dobrih časih mnogo lepše kakor zdaj, da je bil takrat raj, sama dobrodušnost in vse skoraj zastoj.

Ali je bilo pred sto leti res toliko boljše kakor zdaj? Tudi takrat je bilo sovražstvo, zavist, užaljena ljubezen, nezadovoljena častihlepnost, revščina, bolezen in smrt! Tudi vojn in revolucij je bilo, zlasti v prvi polovici prejšnjega stoletja, kar dovolj. Bilo je tudi pomankanje živil in razvrednotenje denarja. Če je bilo to in ono cenejše, so pa ljudje v enakem razmerju tudi manj zaslužili. In tako je bilo in je vedno na svetu.

Pustimo politiko in gospodarsko življenje in si oglejmo zasebno življenje! V zasebnem življenju marsičesa ni bilo,

kar se nam zdi dandanes neogibno potrebno. Stanovanja so bila pač prostornejša — stanovalo se je v štirih ali petih sobah, često v celi hiši, toda v tej hiši ni bilo udobnosti v dandanašnjem smislu. Kopalnice ni bilo n. pr. niti na dunajskem dvoru, kaj šele v meščanskih hišah. Seveda tudi vodovoda ne: vodo so nosili iz vodnjakov.

Prav tako slabo je bilo z razsvetljavo. Ravno nekako pred sto leti se je sveča umaknila oljenici, kar je bil že velikanski napredek. Šivalnega stroja še niso poznali, vsak vhod je morala storiti roka.

Pred sto leti so začeli graditi prve železnice, toda mnogo ljudi se je železnice balo in se je rajši tudi daleč vozilo z neudobnimi kočijami. Samo po sebi se razume, da se o avtu in telefonu nikomur še sanjalo ni.

Ko so v drugi polovici prejšnjega stoletja izumili gramofon, so ga smatrali za coprnijo. Čeprav bi mi včasih radi potegnili s tistim možem, ki je na vprašanje svojega otroka: «Očka, kaj pa smo imeli, ko še ni bilo radia?» vzdihnil: «Mir!», bi vendar ne marali biti brez našega zvočnika, ki nas veže z vesoljnim svetom.

Dobri stari časi so imeli gotovo mnogo dobrega, česar na žalost mi nimamo. Toda zato pa marsičesa ni bilo, kar nam lepša in lajša življenje. Zategadelj bodimo previdni v svojih željah. Drugače nam bo kakor pravosodnemu svetniku v Andersenovih pravljicah, ki so ga galoše sreče nesle v preteklost in ki je bil ves srečen in blažen, ko so ga sezuli in je bil spet v zaničevani sedanjosti.

Doroteja Carman:

PRIČEVANJE BARV

Bil je vroč avgustov ponedeljek. Ko je stopil Oton Drmota v pisarno arhitektov Kluna in Langa, ni slutil, da bo ta dan zanj tako vroč.

Že pred tremi leti je bil prišel Oton v mesto, da bi postal arhitekt. Takrat je bil še zagorel. Zagorelost pa je že davno izginila, a Oton še zmerom ni bil arhitekt, temveč le neznaten risar.

Popoldne ob tri četrt na pet je rekel gospod Klun, da je treba dovršiti neko modro kopijo, ter je za to določil Drmoto. No, delo je delo, in Otonu zaradi tega ni bilo hudo. Saj tako ni vedel, kam bi šel.

Deset minut po petih je bila pisarna prazna. Oton je sedel k mizi. Bilo je še tako svetlo, da je lahko delal brez svetilke.

Okoli šestih je čul zvok, kakor če eksplodira avtomobilski motor. Oton se za to še zmenil ni, saj to ni bilo v taki ulici nič neobičajnega.

Nato je slišal, da nekdo teče po stopnicah; še o pravem času je pogledal in videl hitečo žensko. Mimogrede je Oton zagledal rumeno obleko. To je bilo vse.

Drugi dan je Oton malo zaspal. Ko je ves zasopljn planil v pisarno, je bil hodnik poln stražnikov. Šele zdaj je zvedel, da včeraj ni eksplodiral motor, temveč da se je zgodil umor. Spodaj na koncu hodnika je bil v svoji pisarni

umorjen Rudolf Šterk. Pozno v noč ga je našla pospravljalka. Bil je ustreljen v prsi in že več ur mrtev. Orožja niso našli.

Policija je poizvedovala, da bi dobila koga, ki je slišal strel. Vse pisarne so bile od petih dalje prazne. Naposled so našli Otona.

«Pravite, da ste snoči nekoga videli?» je vprašal policijski komisar.

Oton je pripovedoval o strelu in o ženski v rumeni obleki. Komisar se je sklonil naprej: «Ali zanesljivo veste, da je imela rumeno obleko? Se niste morda zmotili?»

«Ne. Šla je tako hitro, da je nisem videl v obraz, vem pa, da je imela rumeno obleko.»

«Privedite tisto dekle!» je ukazal komisar.

Vrata so se odprla in vstopila je deklica, ki ji ni moglo biti več ko osemnajst let.

«Ali ste že videli kdaj to dekle, gospod Drmota?» je vprašal komisar.

«Še nikoli», je odgovoril Oton s poudarkom. Želel si je, da bi to lepo dekle vedelo, da ji je naklonjen.

Ime ji je bilo Olga Majerjeva in je bila uslužbena v bližnji restavraciji Bon Ton. Oče ji je bil podeželski učitelj.

«Z gospodom Šterkom ste bili zaročeni, kajne?» je vprašal komisar.

Deklica je pokimala. Otonu je zastalo srce. Slišal je, da je Šterk menjava dekleta kakor kravate.

«Ali ste ga ljubili?»

«Domnevala sem, da ga imam rada», je dejala razburjeno. «Bila sem tako osamljena, da sem bila srečna, ker sem imela prijatelja. Toda vse do tistega trenutka pred tednom dni nisem vedela zanesljivo, ali ga imam rada.»

«Kaj se je takrat zgodilo?»

«Rekel mi je, da me ne ljubi več. Da se je premislil.»

Oton je z zobmi zaškripal. Komisar si je pogladil brke.

«Kako vam je bilo, ko se je zaroka razdrla?»

«Nisem bila huda nanj, če hočete to vedeti.»

Komisar je brskal po papirjih na mizi.

«In zdaj, gospodična Majerjeva: po vaši jutrnji izjavi ste odšli iz Bon Tona ob štirih popoldne. Ali ste šli k Šterku v pisarno?»

«Saj sem že povedala, da ne. Čemu bi hodila tja? Rekel je, da se ne bova več srečala.»

«Kaj ste delali med četrto in sedmo uro?»

«Po mestu sem hodila. Potem sem sedela v parku.»

Komisar se je nasmehnil.

«Kakšne barve obleko ste imeli na sebi?»

«Rumeno.»

Otonu se je skrčilo srce. Komisar se je obrnil k njemu s širokim nasmehom.

«Pravite, da ste videli žensko v rumeni obleki, gospod Drmota?»

Otona je obilil mrzel pot.

«To se pravi... da. Ampak to ni bila gospodična Majerjeva.»

«Tega ne morete trditi, saj je niste videli v obraz, videli ste samo obleko.»

«To je za zdaj vse», se je obrnil komisar k dekletu.

Deklica je strmela, kakor da ne sliši. Potem je brez besede odšla.

Oton je sedel v pisarni z glavo v dlaneh. Kazalca na uri sta se leno pomikala proti poldnevu. Oton se je izmuznil tovarišem in odšel v Bon Ton.

Gospodično Majerjevo je dobil v ravnateljstvu pisarni. Sedela je pri oknu in jokala.

«Gospodična», je zajeceljal Oton in ni mogel izpregovoriti več besed.

«Ah, to ste vi!» je rekla in se poizkusila nasmehniti.

«Strašno mi je hudo», je dejal Oton.

«Nič ne de. Saj ste vendar morali povedati, kar ste videli.» Zvedavo ga je pogledala. «Saj vendar ne mislite, da sem bila to jaz, kajne?»

«Seveda ne. Stavim glavo, da je Šterk poznal dvajset deklet, ki... to se pravi...»

«Vem.»

«Ali bi ne mogla iti midva kam, da se pogovoriva? Ali morate biti tukaj?»

Zmajala je z glavo. «Službo so mi odpovedali. Ravnatelj je rekel, da ne želi, da bi hodili ljudje semkaj po senzacijo.»

Drugo jutro so Otona poklicali na policijo. To pot so privedli predenj drugo žensko. Pisala se je Helena Mrakova. Oton bi bil prisegel, da je to tista ženska v rumeni obleki, a ni mogel.

«Ali ste obiskali gospoda Šterka na dan njegove smrti ob štirih popoldne?» je vprašal komisar.

«Sem», je odgovorila gospodična Mrakova s kovinskim glasom.

«Kako dolgo ste se mudili pri njem?»

«Ne gledam vedno na uro. Morda pol ure.»

«Šterkova tajnica pravi, da ste odšli ob polni petih.»

«Zakaj me potem izprašujete?»

«Odgovorite dostojno! Kaj ste delali potem?»

«Izprehajala sem se po ulici in ogledovala izložbe. O polni sedmih sem se vrnila domov.»

«Vaše stanovanje ni daleč od pisarne, gospodična. Lahko ste obiskali Šterka ob šestih in se vrnili ob sedmih.»

Brezbrižno je zmignila z rameni. «Morebiti, toda ne pozabite, da sem imela belo obleko. Kakor pišejo časopisi, pa iščete žensko v rumeni obleki.»

«To je vaša sreča», je zamrmral komisar. «Vaša služkinja in vratar vam to potrjujeta. Toda ob štirih ste se s Šterkom prepirali. Zakaj?»

«Očitno sem mu, da... preveč pije.»

Komisar je odprl in zaprl oči kakor lena želva.

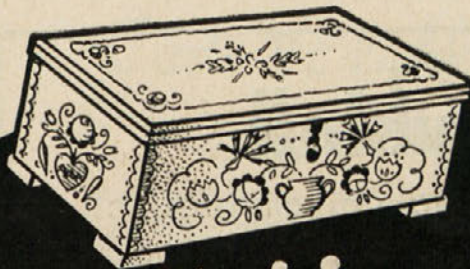
«Niste nam odkriti. Tajnica vas je slišala skozi vrata.»

Gospodična Mrakova je pod pudrom grdo zardela.

«Nisem hotela na mrtve metati blata.»

«O, le mečite ga, nič se ne bojte!»

«Dobro, torej... rekel mi je, da ima ženo, ki ne privoli v ločitev.»

Kaj je v njej?

Od zunaj tega ne vidimo. Skrinja je lahko prazna, lahko je pa tudi v njej kaj prav dragocenega. — Tudi pri žitni kavi ne vidimo od zunaj, ali imajo zrna v sebi samo žgano škrobino ali praženi slad. Pri Kneippovi seveda že vemo, da ima vsako zrnice v sebi dragoceno praženo sladno jedro. To je pa tisto, kar naredi kavo iz Kneippove tako okusno, zrnati kavi podobno in aromatično.

Kneippova SLADNA KAVA

«Kaj je to za vas pomenilo?»

«Izprva sem bila jezna, toda odpustila sem mu, preden sem odšla.»

*

Obravnava je bila določena čez pet dni. Oton je hodil kakor zmeden. Policija je dognala, da je imela Olga svojčas pištolo istega kalibra, kakor je bil z njo ustreljen Šterk. Olga je trdila, da si jo je bila prinesla z doma, pa jo je pred šestimi meseci vrgla med smeti, ker je ni hotela imeti doma. Tega ji razen Otona ni nihče verjel.

Obravnava je bila določena za enajsto uro. Ob desetih je šel Oton v pisarno h gospodu Klunu, da bi prosil za dopust. Šef ga je premeril z zlatimi naočniki.

«V zadnjem času ste vsak čas izven pisarne, gospod Drmota.»

«No... da, gospod, toda to je krivda policije.»

«Ali je tudi krivda policije, da ste obedovali s tisto Majerjevo in da je bila vajina skupna fotografija v časopisih?»

Oton se ni mogel premagati. Udaril je s pestjo po mizi.

«Mar nimate prav nič čuta v telesu? Ali bi vam ne bilo žal vsakogar, ki je v stiski? Ali niste...»

Gospod Klun je prijel Otona za roko.

«Preveč ste občutljivi, mladi prijatelj. Po obravnavi se vam ni treba več vračati sem. Pojdite k blagajniku po plačo.»

Otonu je bilo, kakor da ne sliši. Hudo je bilo izgubiti službo, toda ni mu bilo na tem toliko kakor na tem, kaj se bo zgodilo v najbližjih urah.

V sodni dvorani je opisal ves dogodek. Nastala je napeta tišina kakor pred nevihto. Za Otonom je bila poklicana Olga. Porota je mogla komaj slišati njene izpovedi.

S Heleno Mrakovo je bilo to drugače. Govorila je glasno, morda še preveč glasno, si je mislil Oton.

Kakor bi trenil, je Oton planil kvišku in zaklical s hripavim glasom:

«Stojte! Pravkar sem se spomnil, to je tako zelo preprosto! Če zrete dolgo na nekaj modrega, potem pa pogledate na belo, se vam zdi to rumeno, ker se bela in modra barva dopolnjujeta. Ne pretrgoma sem zrl na modro kopijo, preden sem začel ropot na hodniku. Potem sem dvignil oči in sem videl rumeno obleko, dasi sem v resnici gledal belo!»

Sodna dvorana je zavalovila. Helena Mrakova je planila pokonci. «To je laž!» je zaječala. «Radi bi me ujeli v past!»

Nato se je zgrudila. Začela je ihteti, češ da je Šterk to zaslužil in da bi to storila še enkrat, ko bi mogla.

Vsi so stiskali Olgi roko. Oton jo je prijel pod pazduho in odšel z njo na hodnik.

«Vaše življenje je odslej tudi moje življenje, Olga. Toda — ravno sem se spomnil — brez službe sem.»

«Ehm!» se je oglašil nekdo ob Otonovi rami. Bil je gospod Klun in se je smehljajal.

«Nisem vedel, da ste tako bistroumni. Takih ljudi potrebujem.»

Ko je gospod Klun stopal po stopnicah navzdol, je Oton iskreno stiskal Olgo v naročju.

Tlak v kuhinji

kopalnici ali predsobi povzroča gospodinji največ dela. Ako hočete z majhnim trudom doseči trajen, higieničen, sodoben in krasen tlak, potem naročite

KSILOLIT

pri trrdki **MATERIAL** trg. dr. z o. z. LJUBLJANA
Tyrševa cesta 36 Telefon 27-16

*Preživite udobno svoje počitnice
in potujte po morju*

S parnikom „KRALJICA Marija“
(17.500 ton depl.)

Poletna in jesenska zabavna potovanja:

19. VII. — 3. VIII.

Benetke, Split, Pirej (Atene), Bospor, Kostanca (Bukarešta), Varna, Istanbul, Kotor (Cetinje), Dubrovnik, Benetke.
Cene od 4000 din navzgor (voznina, kabina in hrana).

5. — 25. VIII.

Benetke, Split, Kotor, Budva, Krf, Pirej (Atene), Istanbul, Čanak (Troja), Nauplija (Mikene - Epidauros), Navarin, Itea (Delfi), Korint, Katakolo (Olimpija) Itaka, Dubrovnik, Benetke.
Cene od 6000 din navzgor (voznina, kabina, hrana in izleti v Trojo, Mikene, Epidauros, Pilos in na Olimpijo).

24. IX. — 14. X.

Benetke, Split, Rodos, Larnaka (Ciper), Beirut (Baalbek, Damask), Haifa (Jeruzalem, Tel Aviv), Aleksandrija — (Kairo, Luksor), Dubrovnik Benetke —
Cene od 5000 din navzgor (voznina, kabina in hrana).

Informacije in prospekti:

Jugoslovanski Lloyd a. d., Zagreb, Gunduličeva 3
(Telefon: 32-51, 32-52. Brzojavke: Plovdba Zagreb)
in vsi vodilni potniški uradi

Misli o hudobnih ljudeh

Slab človek nima moči, da bi se dvignil; zato pa ima moč, da pahne druge v prepad.

Če je zloben človek umazan, ne umije sebe, ampak pomaže druge.

Prošnja zlobneža je pogosto le grožnja.

Če zlobnemu ne izkažeš dobrote, ti bo storil hudo; to je drugače kakor pri lačnem psu, ki te niti takrat ne ugrizne, ko mu ne daš kruha, ki ga od tebe prosi.

Če ti zlobnež ne more več škodovati, postane dober; to se pravi, da začne izkazovati dobrote tvojim sovražnikom.

Dosti je lopovov, ki niso nikoli zagrešili česa takega, kar bi bilo po zakonu kaznivo.

Od dveh lopovov je pred svetom tisti boljši, ki zna svoje lopovščine bolj skriti. V resnici pa je ta slabši.

Najnevarnejši izmed tvojih sovražnikov je tisti, ki mu pred pričami ne moreš reči, da je lopov.

Prilizovalci in zvižalniki so bratje.

Kolikor prilizovalcev imaš, toliko imaš bodočih sovražnikov.

Pred zvermi in sladkimi ljudmi naj nas bog varuje.

Mnogi ljudje so kakor na zunaj očiščen čevlji, ki znotraj smrdi (in takšno smrdečo primero tudi zaslužijo).

Od vsakega človeka lahko pričakuješ iskrico človeškosti, samo od nevoščljivca nikoli.

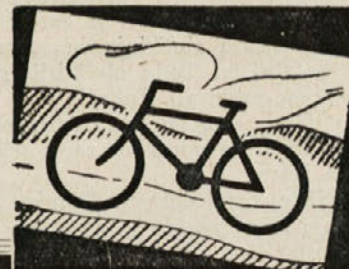
Človek, ki ti je nevoščljiv, bo zadovoljen šele takrat, ko se boš sam ubil.

Dober človek je zadovoljen, kadar je sit; hudoben takrat, ko je njegov sosed lačen.

Maščevanja željan človek mora strašno trpeti zaradi tega, ker se še nad bogom ne more maščevati.

OTROŠKE VOZICKE in igrače, kolesa in
vse nadomestne dele
dobite pri nas po
ugodnih cenah
S. REBOLJ & DRUG
LJUBLJANA
Miklošičeva cesta

«Prijatelj» izhaja vsakega 5. v mesecu. Rokopisi se ne vračajo.
Naročnina je: Letno 12 števil revije «Prijatelj» Din 62.—
Če se plačuje v obrokih, je četrtletna naročnina Din 16.—
polletna naročnina 31.—

Odgovorni urednik Emil Podkrajšek v Ljubljani.
Uredništvo in uprava v Ljubljani, Dalmatinova ul. 8/I. Tel. 21-32.
Tisk Delniške tiskarne d. d. Predstavniki: Ivan Ovsenik v Ljubljani.

*Tudi Vi lahko pridobite
lep ten in dosežete občudovanje*

ako uporabljate

CREME MOUSON

katera s svojimi delujočimi sestavinami prodira globoko v kožo, jo očisti, odstranjuje gube, popravlja in pomlaja. V najkrajšem času izgine groba, hrapava in nečista polt. A za ohranjenje Vaše kože uporabljajte samo novi

PUDER CREME MOUSON

ki daje Vaši koži nežno gladkost in tako zaželeni breskov videz. Nežen je kakor dah, a prekrasne njegove barve se zlivajo s kožo tako, da se njegov zaščitni sloj vobče ne zapazi in da ne dajete vtisa »napudranosti«, nego prirodne lepote.

Creme Mouson Puder mala škatla din 11.—, srednja din 18.—, velika din 28.—.

Od 1. do 31. julija Vam daje Vaš dobavljatelj pri nakupu velike škatle pudra Mouson eno originalno tubo Creme Mouson za dan ali Cold Creme Mouson za noč brezplačno, da jo preizkusite.

Izkoristite takoj to edinstveno priliko!

KLIŠEJE

ENO- IN VEČBARVNE

JUGOGRAFIKA

LJUBLJANA, SV. PETRA NASIP 23

Tisti čas, ko se odpeljete na oddih...

hočemo delati za Vas...

Pozabite za nekaj tednov na pisarno in na vse neprijetne poslovne težave in skrbi, pa se dobro imejte.

Med tem časom, ko boste na dopustu, pa bi Vam mi napravili tiskovine, ki bi Vam pomagale k uspehu, prospekte, cenike, plakate in letake, pisemski papir, kuverte, račune in vse, kar boste v jeseni potrebovali za poživitev podjetja in za pridobitev novih odjemalcev. Prosimo, sporočite nam še pred odhodom, kakšne tiskovine potrebujete. Naš reklamni strokovnjak Vam je seveda z nasveti in osnutki vedno na voljo. To Vas nič ne stane.

Pokličite telefonsko številko 21-32 ali pa nam na dopisnici sporočite svoje želje.

Hočemo Vam napraviti za majhen denar lepe, moderne in učinkovite tiskovine.

DELNIŠKA TISKARNA D. D.

===== *Ljubljana, Dalmatinova ulica šte. 8 - Telefon šte. 21-32* =====